

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Työelämä • 2019:62

Työehtosopimusten kattavuus vuosina 2017/2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:62

Työehtosopimusten kattavuus vuosina 2017/2018

Lasse Ahtiainen

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF: 978-952-327-474-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto
Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	Joulukuu 2019	
Tekijät	Lasse Ahtiainen		
Julkaisun nimi	Työehtosopimusten kattavuus vuosina 2017/2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:62		
Diaari/ hankenumero		Teema	Työelämä
ISBN PDF	978-952-327-474-7	ISSN PDF	1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-474-7		
Sivumäärä	83	Kieli	suomi
Asiasanat	työehtosopimukset, kattavuus, työelämä		
Tiivistelmä			
<p>Työehtosopimusten kattavuudella tarkoitetaan järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuutta työehtosopimusten sopimusalan kaikista palkansaajista. Suomessa tämä osuus on tärkeä kriteeri yleissitovuuspäätöksissä. Mikäli osuus on vähintään noin puolet, sopimus todetaan yleissitovaksi, kaikkia sopimusalan työsuhteita koskevaksi.</p> <p>Vuodesta 2001 lähtien toimineen työehtosopimusten vahvistamislautakunnan päätökset ja niiden perustelut muodostavat tutkimuksen perusaineiston. Vertailuaineistona käytetään lisäksi Tilastokeskuksen palkkarakennetilastojen toimialoittaisia lukumäärätietoja. Tilastotiedot ovat vuodelta 2017 ja tutkimus koskee vuosina 2017/2018 solmittuja sopimuksia.</p> <p>Työehtosopimusten kattavuus yksityisellä sektorilla oli kaikkiaan 65,2 % (66,2 % v. 2014). Tämän verran yksityisellä sektorilla työskentelevistä palkansaajista toimi järjestäytyneiden yritysten palveluksessa vuonna 2017. Lukumääräisesti heitä oli kaikkiaan 945 252 (922 737 v. 2014). Yleissitovuuden perusteella työehtosopimusten piiriin tuli lisäksi 269 311 palkansaajaa (305 784 v. 2014) ja kaikkiaan yksityisellä sektorilla oli työehtosopimusten piirissä 1 214 563 palkansaajaa (1 228 521 v. 2014) vuonna 2017.</p> <p>Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 2017 yksityisellä sektorilla oli kaikkiaan 1 449 192 palkansaajaa. Näin sopimusten ulkopuolelle jäi 234 629 palkansaajaa ja työehtosopimusten piirissä olevien osuus yksityisen sektorin palkansaajista oli 83,8 %. Kun otetaan huomioon myös julkinen sektori, jolla sopimukset kattavat kaikki palkansaajat, kuului vuonna 2017 työehtosopimusten piiriin 88,8 % palkansaajista. Vuonna 2014 osuus oli 91,9 %.</p>			
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	December 2019	
Författare	Lasse Ahtiainen		
Publikationens titel	Kollektivavtalens omfattning i åren 2017/2018.		
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:62		
Diarie-/ projektnummer		Tema	Arbetsliv
ISBN PDF	978-952-327-474-7	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-474-7		
Sidantal	83	Språk	finska
Nyckelord	kollektivavtal, omfattning, arbetsliv		
Referat			
<p>I denna undersökning avses med kollektivavtalens täckningandelen löntagaresomäranställda hos organiserade arbetsgivare av alla löntagare inom kollektivavtalensavtalsområden. Denna andel är ett viktigt kriterium i besluten om huruvida avtalet är allmäntbindande. Om andelen är minst ungefär hälften, konstateras att avtalet är allmäntbindande, att det gäller alla anställningsförhållanden inom avtalsområdet.</p> <p>Nämnden för fastställande av kollektivavtals allmäntbindandeverkan varit verksam sedan 2001. Nämndens beslut samt motiveringarna till besluten utgör grundmaterialet för undersökningen. Som jämförelsematerial används därtill uppgifterna om antalen per bransch i statistikcentralens lönestrukturstatistik. Statistiken är från 2017 och avtalen från 2017/2018.</p> <p>Alltsom allt täcker kollektivavtalen 65,2 % (66,2 % i 2014) inom den privatasektorn. En så stor andel av löntagarna inom den privata sektorn är anställda hos organiserade företag. Antalsmässigt sett utgör de sammanlagt 945 252 (922 737 i 2014) löntagare. Utgående från avtalens allmäntbindandeverkan omfattas därtill 269 311 (305 784 i 2014) löntagare av kollektivavtalen. Alltsom allt omfattades sammanlagt 1 214 583 löntagare (1 228 521 i 2014) inom den privatasektorn av kollektivavtalen under 2017.</p> <p>Enligt Statistikcentralens sysselsättningsstatistik fanns år 2017 sammanlagt 1 449 192 löntagare inom den privata sektorn. Således faller 234 629 löntagare utanför avtalen och andelen löntagare som omfattas av kollektivavtalen är 83,8 % av samtliga löntagare inom den privatasektorn. När också den offentliga sektorn beaktas, där alla löntagare omfattas av avtalen, omfattades 88,8 % av löntagarna av kollektivavtalen år 2017. År 2014 andelen var 91,9 %.</p>			
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment	December 2019	
Authors	Lasse Ahtiainen		
Title of publication	Coverage of collective agreements in 2017/2018		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment TEM reports 2019:62		
Register number		Subject	Working life
ISBN PDF	978-952-327-474-7	ISSN (PDF)	1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-474-7		
Pages	83	Language	Finska
Keywords	collective agreements, coverage, working life		
<p>Abstract</p> <p>In this study the coverage of collective agreements means the share of employees employed by organised employers of all the employees within the collective agreement sector. In Finland this share is an important criterion when deciding on general applicability. If the share is at least approximately half of all employees in the sector, it is confirmed that the agreement is generally applicable, that it applies to all employment relationships within the agreement sector.</p> <p>Since 2001 there has been a Commission confirming the general applicability of collective agreements in Finland. The decisions of the Commission and the grounds for the decisions are the base material for this study. In addition, the information regarding employee share per sector in the statistics on the Structure of Earnings of Statistics Finland is used, mainly as comparison material. The statistics are from 2017 and the collective agreements from 2017/2018.</p> <p>In all, the collective agreements cover 65.2 % in the private sector (66.2 % in 2014). So many private sector employees are employed by organized companies. Their number amounts to 945,252 (922,737 in 2014). In addition, 269,311 (305,784 in 2014) more employees are covered by the collective agreements due to general applicability. In 2017, totally 1,214,583 private sector employees (1,228,521 in 2014) were covered by collective agreements.</p> <p>According to the Employment statistics of Statistics Finland there were totally 1,449,192 employees in the private sector in 2017. In this way 234,629 employees are not covered by collective agreements and the share of private sector employees covered by the agreements is 83.8 %. When also the public sector is included, where all employees are covered by collective agreements, 88.8 % of the employees in Finland were covered by collective agreements in 2017. In 2014 the share was 91.9 %.</p>			
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment		
Distributed by/ publication sales	Electronic version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

ESIPUHE	9
1 Johdanto	11
2 Tutkimuksen tarkoitus ja keskeiset käsitteet	13
2.1 Tutkimuksen keskeiset käsitteet	13
2.1.1 Työehtosopimus	13
2.1.2 Työehtosopimusten kattavuus	15
2.2 Tutkimuksen tarkoitus	16
3 Yleissitovuusratkaisut ja tilastokeskuksen aineistot	18
3.1 Yleissitovuusratkaisut	18
3.2 Yritysrekisteri ja palkkatilastot	19
3.2.1 Yritysrekisteri	19
3.2.2 Palkkarakennetilastot	20
3.2.3 Työssäkäyntitilasto	20
3.2.4 Tilastojen käyttö tutkimuksessa	21
4 Työehtosopimusten sopijaosapuolet	23
4.1 Työnantajajärjestöt	23
4.1.1 Elinkeinoelämän Keskusliitto	23
4.1.2 Suomen Yrittäjät	24
4.1.3 Muut työnantajajärjestöt	25
4.2 Palkansaajajärjestöt	25
5 Työehtosopimukset toimialoittain	28
5.1 Teollisuus	30
5.1.1 Elintarviketeollisuus	30
5.1.2 Mekaaninen metsäteollisuus ja puusepänteollisuus	31
5.1.3 Paperi- ja puumassateollisuus	33
5.1.4 Paino- ja kustannustoiminta	34
5.1.5 Tekstiiliteollisuus	36
5.1.6 Kenkä- ja nahkateollisuus	36

5.1.7	Kemianteollisuus.....	37
5.1.8	Rakennustuoteteollisuus.....	39
5.1.9	Teknoliateollisuus.....	40
5.2	Energia-ala	42
5.3	Rakennusala	43
5.3.1	Maa- ja vesirakentaminen.....	43
5.3.2	Talonrakennus.....	44
5.4	Kauppa.....	46
5.4.1	Autokauppa	46
5.4.2	Vähittäis- ja tukkukauppa	47
5.5	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	48
5.6	Liikenne.....	49
5.6.1	Rautatieliikenne	49
5.6.2	Muu liikenteen toimiala, varastointi ja rahtaus	50
5.7	Tietoliikenne.....	54
5.7.1	Postin toiminta, jakelualue.....	54
5.7.2	Puhelin- ja tietoliikenne	55
5.8	Rahoitus- ja vakuutus toiminta	56
5.9	Kiinteistöpalvelut, tutkimuspalvelut ja liike-elämän palvelut.....	57
5.9.1	Tietotekniikan palvelualue	57
5.9.2	Muut liike-elämän palvelut.....	58
5.10	Koulutus	61
5.11	Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut.....	62
5.12	Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut.....	65
5.13	Alkutuotanto	67
6	Työehtosopimusten kattavuus, yleissitovuus ja sopimusten piiriin kuuluvien osuus.....	70
7	Työmarkkinoiden kehitysnäkymiä	78
LÄHTEET		83

ESIPUHE

Suomessa työehtosopimuksilla on hyvin merkittävä rooli työsuhteen vähimmäisehtojen määrittäjinä. Työehtosopimusten noudattamisvelvollisuus perustuu toisaalta työehtosopimuslain mukaisen sidottuisuuteen eli niin sanottuun normaalisitovuuteen ja toisaalta työsopimuslaissa säädettyyn työnantajan velvollisuuteen noudattaa yleissitovaksi vahvistetun työehtosopimuksen määräyksiä. Yleissitovan työehtosopimuksen noudattamisvelvollisuus koskee sellaisia työnantajia, jotka eivät ole osallisena sellaiseen työehtosopimukseen, jonka toisena osapuolena on valtakunnallinen työntekijäliitto.

Tämä tutkimus koskee *työehtosopimusten kattavuutta*. Tutkimuksessa työehtosopimusten kattavuus määritellään järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevan henkilöstön osuudeksi kaikista palkansaajista. Kysymys on siis siitä, kuinka suureen osaan työvoimasta työehtosopimuksia noudatetaan työehtosopimuslakiin perustuvan normaalisitovuuden perusteella. Työehtosopimuksen kattavuuden lisäksi selvityksessä käytetään myös käsitettä *työehtosopimuksen vaikutusalue*, joka kattaa sekä normaalisitovuuden piirissä olevat, että ne työntekijät, joihin työehtosopimuksia sovelletaan yleissitovuuden perusteella.

Työehtosopimusten kattavuuden määrittämisessä *tutkija Lasse Ahtiainen* on käyttänyt yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle toimitettuja valtakunnallisia työehtosopimuksia ja työehtosopimusosapuolten lautakunnalle toimittamia yleissitovuuden määrittämisessä tarvittavia tietoja. Julkisen sektorin työehtosopimukset eivät kuulu yleissitovuuden vahvistamismenettelyn piiriin, joten tässä selvityksessä tarkastelun kohteena on ollut yksityinen sektori. Yleistä työehtosopimusten kattavuutta arvioitaessa julkisen sektorin osuus on kuitenkin otettu huomioon. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät myös yrityskohtaiset työehtosopimukset, joita

yleissitovuuden vahvistamislautakunta ei käsittele. Vertailuaineistona selvityksessä on käytetty Tilastokeskuksen palkkarakennetilastojen toimialoittaisia lukumäärätietoja.

Työehtosopimusten kattavuutta koskeva tutkimus on toistettu vuosina 2005/2006, 2007/2008 ja 2013/2014. Käsillä oleva tutkimus on aiemmin tehtyjen tutkimusten päivitys vuosien 2017/2018 sopimuskierrokselta. Tutkimukset ovat siten vertailukelpoisia aiemmille työehtosopimusten kattavuutta ja työnantajien järjestäytymistä koskeville tutkimuksille. Palkansaajien järjestäytymisestä vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2019 tehdyt tutkimukset täydentävät oivallisella tavalla kuvaa suomalaisista työmarkkinoista. Lasse Ahtiainen on laatinut nämä tutkimukset vuodesta 2001 alkaen.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää lämpimästi tutkija Lasse Ahtiaista huolellisesti suoritetusta työstä. Työ- ja elinkeinoministeriön puolesta tutkimuksen toteutusta ovat valvoneet tutkimusjohtaja Heikki Räisänen ja hallitusneuvos Tarja Kröger.

Työ- ja elinkeinoministeriössä marraskuussa 2019

Tarja Kröger
hallitusneuvos

1 Johdanto

Työehtosopimukset ovat keskeinen osa työmarkkinoita. Niissä määritetään palkkataso, työaika ja työehdot, jotka luovat puitteet maan taloudelliselle kehitykselle ja kansalaisten hyvinvoinnille. Sopimusten luoma taloudellisen toiminnan ennustettavuus on perusta sekä yritystoiminnan että yksityistalouden menestykselle.

Työehtosopimukset tehdään pääasiassa järjestäytyneiden työnantajien ja palkansaajien välillä. Tällöin tärkeäksi nousee osapuolten järjestäytymisaste, mikä on useissa maissa lisäksi yhteydessä laajuuteen, jolla sopimukset lopullisesti pätevät. Sopimusten kattavuuden merkitystä esimerkiksi Suomessa lisää se, että järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuuden ollessa noin puolet alan palkansaajista, sopimukset vahvistetaan yleissitoviksi kyseisellä alalla.

European Industrial Relations Observatory (EIRO) seuraa työmarkkinoiden, järjestäytymisen ja sopimustoiminnan kehitystä etenkin Euroopassa, mutta myös laajemmin (EuroFOUND 2015, AIAS 2015). Aluksi tilastoihin saatiin Suomen osalta ajantasaisia tietoja lähinnä palkansaajien järjestäytymisestä (Visser, 2005). Sen sijaan työehtosopimusten kattavuus oli jäänyt pitkään pois (esim. Traxler & Behrens, 2002) tai arviointien varaan (Holm, 2000). On kuitenkin ollut tiedossa, että järjestäytyneiden työnantajien työvoimaosuus samoin kuin palkansaajien järjestäytyminen ovat Suomessa kansainvälisesti korkealla. Työnantajien järjestäytymisaste on Suomessa tärkeää työehtosopimusten kattavuuden selvittämiseksi, koska se on yhä keskeinen kriteeri, kun määritetään työehtosopimusten yleissitovuutta.

Työehtosopimusten kattavuutta on käsitelty aiemmin vastaavissa tutkimuksissa vuosien 2005/2006, 2007/2008 ja 2013/2014 sopimuskierröksiltä. Tutkimuksissa pyrittiin antamaan yleiskuva työehtosopimusten kattavuudesta ja työnantajien järjestäytymisestä. Lähtökohtana tutkimuksissa olivat solmitut työehtosopimukset. Niiden kautta saatiin tieto sopimuksen tehneiden työmarkkinaosapuolten jäsenten

määrästä sekä ennen kaikkea työnantajaliittoon kuuluvien yritysten palveluksessa olevien palkansaajien määrästä, miltä pohjalta työehtosopimusten yleissitovuus paljolti ratkaistaan. Suoria työnantajajärjestöiltä saatuja jäsenyystietoja tutkimuksessa ei ole käytössä. Käsillä oleva tutkimus on aiemman tutkimuksen päivitys vuosien 2017/2018 sopimuskierrokselta. Tarkoituksena on kerätä työehtosopimuksista edellistä tutkimusta vastaavat tiedot ja siten arvioida sopimuskentän kehitystä.

Valtion ja kunnan sektoreilla työehtosopimukset kattavat kaikki julkisen sektorin palkansaajat. Näiden sopimusten osalta kattavuus on siis täydellinen eikä niiden yleissitovuutta arvioida. Tarkastelussa on siis yksityinen sektori. Kuitenkin laskettaessa yleistä työehtosopimusten kattavuutta, huomioidaan myös julkisen sektorin osuus.

2 Tutkimuksen tarkoitus ja keskeiset käsitteet

Tehtävän tarkempi kuvaus vaatii aluksi joidenkin käsitteiden määrittelyä.

2.1 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

2.1.1 Työehtosopimus

Valtakunnallinen työehtosopimus on palkansaajaliiton ja työnantajaliiton välinen sopimus työhdoista, joita sopimuksen soveltamisalalla noudatetaan. Sopimukset ovat usein paitsi toimialakohtaisia myös palkansaajan ammattiasemaan sidottuja. Yksityisellä sektorilla työnantaja edustaa useimmiten jokin Elinkeinoelämän Keskusliiton, EK:n, toimialaliitoista ja työntekijäpuolella taas jokin SAK:n, STTK:n tai AKAVA:n jäsenliitoista. Julkisella sektorilla solmitaan virka- ja työehtosopimuksia. Niiden sopijaosapuolia ovat ammattiliitot ja kunnallinen tai valtion työmarkkinalaitos.

Sopimusala määrittyy yleensä työnantajaliiton toimialan mukaan. Sopimusten soveltamisala on taas yhteydessä palkansaajaliittoon. Useilla sopimusaloilla on erikseen työntekijöiden, toimihenkilöiden ja ylempien toimihenkilöiden soveltamisalan työehtosopimuksia.

Työehtosopimukset ovat joko normaalisitovia tai yleissitovia. 2000-luvun alusta lähtien työehtosopimusten sitovuuden on ratkaissut sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunta.

Normaalisitovuus

Normaalisitova työehtosopimus sitoo työnantajaliittoon kuuluvia työnantajia ja näiden palveluksessa sopimuksen kattavalla alalla, soveltamisalalla, toimivia palkansaajia.

Yleissitova työehtosopimus

Yleissitova työehtosopimus sitoo kaikkia niitä sopimuksen soveltamisalalla toimivia työnantajia, jotka eivät ole sidottuja sellaiseen normaalisitovaan työehtosopimukseen, jonka palkansaajapuolelta on solminut valtakunnallinen työntekijäliitto. Sopimuksessa määritetään minimitaso, jota sopimusalan kaikkien työnantajien on noudatettava solmimissaan työsuhteissa. Näin siis myös työnantajaliittoon kuulumaton työnantaja on velvollinen noudattamaan yleissitovaa työehtosopimusta. Työsopimukset, jotka antavat työntekijälle yleissitovan työehtosopimuksen määräystä huonommat ehdot, ovat mitättömiä.

Vuoteen 2001 yleissitovuuden edellytyksenä pidettiin korkeimman oikeuden vuonna 1974 esittämää tulkintaa, jonka mukaan yleissitovuus edellyttää, että sopimukseen sidottuja palkansaajia tulisi olla ainakin noin puolet alan palkansaajista. Uudessa työehtosopimuslaissa vuonna 2001 yleissitovuutta laajennettiin hieman. Sopimuksen noin 50 %:n kattavuus ei enää ole yleissitovuuden ainut ehto.

Työehtosopimusta koskevia kriteereitä ovat mm.

- sopimusten valtakunnallisuus
- työehtosopimuksen kattavuus (järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien sopimuksen soveltamisalalla työskentelevien työntekijöiden osuus)
- alan työehtosopimustoiminnan vakiintuneisuus
- asianomaisen alan yleinen, työnantajien ohella myös työntekijöiden, järjestäytymisaste
- ns. liityntäsopimusten piirissä olevien työntekijöiden määrä ja sopimukseen jälkikäteen yhtyneiden työnantaja- ja työntekijäliittojen jäsenmäärä
- työehtosopimusten yleissitovuuden tavoite työnteon vähimmäisehtojen laajana turvaajana

Yleissitovuuden arvioinnissa tilastoaineisto otetaan huomioon ohjeellisena. Kuitenkin mikäli työehtosopimuksen piiriin kuuluu noin puolet alan palkansaajista, työehtosopimus on yleissitova ellei alalla ole vahvoja kilpailevia sopimuksia.

Yleissitovuuden vahvistaa kolmijäseninen, lähinnä virkamiehistä koostuva työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunta. Lautakunnan päätöksestä voi hakea muutosta työtuomioistuimelta, mikä on samalla lopullinen tuomioistuin yleissitovuuden vahvistamisessa. Yleissitovuus otetaan uuteen käsittelyyn vain, jos sen edellytykset olennaisesti muuttuvat. Lautakunta tarkistaa kuitenkin aina kaikkien solmittujen työehtosopimusten yleissitovuuden.

Tilastoilla selvitettäviä yleissitovuuden kriteereitä ovat siten työehtosopimusten kattavuus ja työntekijöiden järjestäytyminen, joista työntekijöiden järjestäytymistä on tutkittu toisaalla.

2.1.2 Työehtosopimusten kattavuus

Termistö työehtosopimusten kattavuuden osalta ei ole täysin vakiintunut. Kansainvälisesti käytetään termiä "collective bargaining coverage", mikä kuvastaa sopimuksen piiriin kuuluvien palkansaajien osuutta alan kaikista palkansaajista. Termiin liittyy kuitenkin myös käsite "extension procedures" eli säännöt, jotka määrittävät sopimuksen lopullisen sitovuuden. Sitovuus voi laajeta sopimusten osapuolten jäsenyyden ulkopuolelle. Joissain kansainvälisissä vertailuissa nämä termit myös yhdistetään, ja tällöin kattavuus tarkoittaa paitsi järjestäytyneiden työnantajien osuutta myös kattavuuden laajentamistoimia. Eli Suomen osalta se tarkoittaisi sitä, että työehtosopimusten kattavuus sisältää yleissitovuustapauksissa työehtosopimusten koko soveltamisen alan.

Työehtosopimusten kattavuuden laaja tulkinta ei ole kovin informatiivinen, sillä se usein peittää järjestäytyneiden työnantajien työvoimaosuuden erot ja säännökset, jotka työehtosopimusten sitovuutta tämän järjestäytymisen tai jonkin muun syyn perusteella laajentavat.

Tässä tutkimuksessa kattavuus määritetään suppeasti eli se tarkoittaa järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuutta kaikista palkansaajista. Tässä mielessä kattavuus on lähellä normaalisitovuutta.

Sopimusten määrittäminen yleissitovaksi tuo sitovuuden piiriin koko sopimusalan. Tällöin voidaan puhua yksinkertaisesti työehtosopimusten piiriin kuuluvien osuudesta tai alueesta, jolla työehtosopimusta on noudatettava.

kattavuus + yleissitovuus = sopimuksen vaikutusalue

normaalisitovuus + yleissitovuus = sopimuksen vaikutusalue

Yllä oleva kaava sisältää siis myös sen rajauksen, että yleissitovuus tarkoittaa vain sitä osuutta työehtosopimuksen vaikutusalueesta, joka tulee sitovuuden piiriin sopimuksen yleissitovaksi toteamisen kautta.

Työehtosopimus tarkoittaa tässä tutkimuksessa yleissitovuuden vahvistamislautakunnan käsittelyssä ollutta työehtosopimusta. Tämä sulkee ulkopuolelle valtion ja kunnan sopimukset. Jäljelle jää siis yksityinen sektori. Lisäksi sopimuksen on oltava valtakunnallinen. Lautakunta ei käsittele yrityskohtaisia sopimuksia. Lautakunta seuraa työmarkkinoilla tapahtuvaa kehitystä ja selvittää sopimuskausittain kaikkien valtakunnallisten sopimusten kattavuuden. Näistä se hankkii osapuolilta yleissitovuuspäätökseen tarvittavat tiedot ja antaa uuden päätöksen, mikäli sopimuksessa on tapahtunut oleellisia muutoksia. Käsittelyssä ovat siis sopimuskausittain kaikki valtakunnalliset sopimukset. Tämä ei edellytä sopimusten yleissitovuutta. Työmarkkinakentällä on lukuisasti liittojen ja yritysten välisiä yrityskohtaisia sopimuksia ja niiden tietoja vahvistamislautakunta ei kerää ja samalla ne jäävät tämän tutkimuksen tarkastelun ulkopuolelle.

Täsmennettynä yleissitovuus kattaa tässä tutkimuksessa vain vahvistetun yleissitovuusratkaisun perusteella sopimuksen vaikutusalueelle kuuluvat palkansaajat ja samoin normaalisitovuus ja kattavuus lasketaan vain yleissitovuusratkaisujen pohjalta.

2.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tässä tutkimuksessa tärkein selvityksen kohde on työehtosopimusten kattavuus. Palkansaajien järjestäytymistä selvitetään muissa tutkimuksissa (Ahtiainen 2002, 2006, 2011, 2015 ja 2018).

Työehtosopimusten kattavuus määritetään työnantajien järjestäytymisen perusteella järjestäytyneiden työnantajien työvoimaosuudeksi. Kuitenkaan termit eivät tämän tutkimuksen tulosten kannalta ole täysin yhteneviä.

Tutkimustavoitteeksi on alun perin asetettu sekä työehtosopimusten kattavuuden että työnantajien järjestäytymisen selvittäminen. Tarkin tieto järjestäytymisestä on työnantajilla. Aineiston saatavuus ja tutkimusresurssit ohjasivat kuitenkin rajoittamaan tutkimusasetelmaa siten, että työnantajien järjestäytymistä koskevat tiedot koottiin työehtosopimusten kattavuutta koskevista yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmista ja Elinkeinoelämän Keskusliiton tilastokeskuksen palkkarakennetilastoon luovuttamasta aineistosta. Tässä tutkimuksessa toimitaan samalla tavoin.

Rajoitettu asetelma tarkoittaa sitä, että työnantajien järjestäytymistä tarkastellaan toisaalta vain sen aineiston pohjalta, mikä työehtosopimusten tarkastelun perusteella on saatavissa ja toisaalta EK:n jäsenten palkkailmoitusten pohjalta. Suoraa aineistoa työnantajien järjestäytymisestä ei tutkimuksessa ole käytössä. Näin siis alat, joilla ei ole vahvistamislautakunnassa ratkaistuja työehtosopimuksia ja työnantajat, jotka eivät sisälly EK:n palkkailmoituksiin, jäävät työnantajien järjestäytymisen tarkastelun osalta tutkimuksesta pois.

Päähuomio kohdistuu yksityiseen sektoriin. Valtion ja kuntien osalta kattavuus on 100 %. Kunnallisen tai valtion työmarkkinalaitoksen sopimusten ulkopuolelle yleissitovuusratkaisujen piiriin jäävät julkisen sektorin palkansaajista lähinnä valtioem主义öisten yritysten ja kunnan osakeyhtiöiden henkilöstö. Se siis katsotaan yksityiselle sektorille kuuluvaksi. YLE:n radio- ja tv-toiminnan työehtosopimukset ovat yrityskohtaisia ei eikä niitä käsitellä yleissitovuuden vahvistamislautakunnassa. Merenkulun sopimukset säädettiin vahvistamislautakunnan käsiteltäviksi 2010-luvun alussa. Sitä edellisissä tutkimuksissa ne jäivät tarkastelun ulkopuolelle.

Kattavuuden laskemiseksi tarvitaan seuraavat tiedot:

1. alan työnantajien määrä
2. alan työntekijöiden määrä
3. järjestäytyneiden työnantajien määrä
4. järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa työskentelevien määrä

Seuraavassa tarkastellaan näiden tietojen lähteitä ja käyttöä tutkimuksessa.

3 Yleissitovuusratkaisut ja tilastokeskuksen aineistot

3.1 Yleissitovuusratkaisut

Yleissitovuuspäätöksiä on tehty vuodesta 2001 lähtien. Vuotta 2004 käsitellyt tutkimus kattoi kaikki vuoteen 2004 mennessä tehdyt ratkaisut yleissitovuudesta. Mukana oli 148 yleissitovaa ja 36 ei-yleissitovaa (normaalisitovaa) ratkaisua. Vuonna 2013 tarkastelussa oli mukana 198 sopimusta, joista yleissitovia oli 165 ja normaalisitovia 33. Nyt kaudella 2017/2018 yleissitovuuden vahvistamislautakunnassa käsitellyjä sopimuksia on sama määrä, 198. Niistä yleissitovia on 159 ja yleissitovuutta vailla olevia 39.

Keskeisen tutkimusaineiston muodostavat työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle tehdyt ilmoitukset ja sopimusten käsittelyn pohjaksi laaditut muistiot. Käytäntö on, että aina työehtosopimusta uusittaessa tai uuden sopimuksen syntyessä sekä työnantaja- että palkansaajaosapuolet ilmoittavat tietonsa lautakunnalle sopimuksen käsittelyä varten. Työnantajaliitto ilmoittaa sopimusalan piiriin kuuluvien jäsenyritystensä määrän ja niiden palveluksessa olevien palkansaajien määrän. Useimmin sopimus koskee vain työntekijöitä tai toimihenkilöitä ja tällöin näiden ryhmien määrät esitetään erikseen. Liitoilta pyritään saamaan myös tieto ylempien toimihenkilöiden määristä. Palkansaajajärjestöt ilmoittavat puolestaan sopimusallalla toimivien jäsentensä määrän. Ylemmillä toimihenkilöillä on useimmilla aloilla omat sopimuksensa, mikä selkeyttää sopimuskenttää.

Vahvistamislautakuntaa varten laaditaan ilmoitusten perusteella esitys sopimuksen yleissitovuudesta. Esityksen pohjaksi lautakunta hankkii tiedon sopimusalan koko palkansaajien määrästä. Useimmin tämä tieto saadaan uusimmasta käytössä

olevasta työssäkäyntitilastosta, johon sisältyvät tarkan toimialaerittelyn lisäksi myös työnantajan omistajasektorin ja työntekijöiden aseman mukaiset jaottelut. Näitä tietoja lautakunta tarkentaa tarvittaessa lisätietopyynnöin. Ellei työssäkäyntitilastosta ole saatavissa sopimuksen toimialan tietoja, käytetään muita tilastoja tai asiantuntijälähteitä. Arvioita alan palkansaajien määristä kysytään myös palkansaajaliitoilta, mutta se ei ole ensisijainen lähde.

Palkansaajaryhmittäisten alan kokonaislukumäärien kerääminen lienee vaikeimmin suoritettavissa. Yleensä tilastot eivät niitä suoraan kerro. Tällöin lautakunnan laskelmissa on monesti turvauduttu arvioimaan ammattistatuksen mukaiset alan kokonaislukumäärät alan työnantajaliiton jäsenistöään koskevien ilmoitusten osuuksien mukaan. Siis, mikäli työnantajaliitto ilmoittaa, että sen jäsenten palkansaajista puolet on työntekijöitä ja puolet toimihenkilöitä, lasketaan koko alan työntekijöiden ja toimihenkilöiden määrät näiden osuuksien perusteella. Siksi seuraavissa toimialoittaisissa tarkasteluissa työntekijöiden ja toimihenkilöiden osalta sopimusten kattavuusluvut ovat joskus samoja. Tämä tarkoittaa tutkimuksen kannalta sitä, että tarkkaa palkansaajaryhmittäistä erottelua sopimusten kattavuudesta ei voi aina luotettavasti tehdä.

Seuraava toimialoittainen työehtosopimusten tarkastelu perustuu yleissitovuuden vahvistamislautakunnan päätöksiään varten laatimiin muistioihin, joihin yllä kuvatut keskeiset järjestöjen ilmoittamat tiedot ja laskelmat sopimusallalla toimivien palkansaajien kokonaismääristä sisältyvät. Käytössä ovat 31.8.2019 mennessä käsitellyt muistiot. Muistio tehdään aina sopimusajankohdan mukaisesti ja alalta käytetään tässä uusimpia muistioita. Tämä merkitsee sitä, että valtaosa tiedoista koskee vuosina 2017/2018 solmittuja sopimuksia. Jäsenyytiedot ovat hieman tätä aikaisempia ja tilastotiedot työssäkäyntitilaston osalta ovat yleisimmin vuodelta 2016. Kyse on siis melko väljästä poikkileikkauksesta.

3.2 Yritysrekisteri ja palkkatilastot

3.2.1 Yritysrekisteri

Yritysrekisterissä ovat mukana yritykset, joiden toiminta-aika ylitti tarkasteluvuonna 6 kuukautta. Lisäksi yrityksen tuli työllistää yli puoli henkilöä tai liikevaihdon olla vähintään 11 376 euroa vuonna 2017 tai taseen olla yli 170 000 euroa. Näissä

määrityksissä ei ole tapahtunut oleellista tilastoihin vaikuttavaa muutosta. Henkilöstö käsittää palkansaajat ja yrittäjät. Henkilöstö on muunnettu kokovuosi-työlliseksi siten, että esimerkiksi puolipäiväinen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosi-työllistä. Yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedusteluihin sisällyttämättömien yritysten henkilöstö on estimoitu palkkojen perusteella.

3.2.2 Palkkarakennetilastot

Palkkarakennetilastot tekee lopullisesti tilastokeskus. Se käyttää kuitenkin pääasiallisena lähteenä EK:n jäsenyrityksiltään keräämiä tietoja ja täydentää aineistoa otoksella järjestäytymättömistä yrityksistä. Mukana on vain vähintään 5 työntekijän yrityksiä. EK:lta tilastokeskus sai vuonna 2017 693 000 henkilön tiedot ja omasta kyselystä n. 60 000. Lisäksi aineistoa täydennetään pienempien yritysten osalta vielä palkka.fi sivuston tiedoin. Sitä kautta tietoja saatiin vuodelta 2017 noin 25 000 yritykseltä. Nämä tiedot yhdistetään työssäkäyntitilastoon ja yritysrekisteriin ja siten saatavissa on mm. hyvinkin tarkkoja toimialoittaisia ja koulutuksen mukaisia tietoja.

3.2.3 Työssäkäyntitilasto

Yleissitovuuden vahvistamislautakunta käyttää laskelmissaan lähinnä työssäkäyntitilastoja, jonka viimeisimmät tiedot ovat nyt vuodelta 2017.

Henkilön toimiala (elinkeino) määräytyy työpaikan toimialan mukaan. Kaikki samassa toimipaikassa työskentelevät saavat saman toimialan ammatistaan riippumatta. Toimipaikassa yritys harjoittaa pääasiassa yhdenlaatuista toimintaa. Saman yrityksen eri sijaintipaikoilla harjoittamat toiminnot katsotaan yleensä eri toimipaikoiksi. Tieto yrityksen toimialasta perustuu yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä julkisyhteisörekisterin tietoihin.

Työssäkäyntitilastossa yksikkönä on työllinen työvoima. Työllisiin luetaan kaikki 18–74-vuotiaat henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla ovat ansiotyössä. Mikäli henkilöllä on sekä palkka- että yrittäjätuloja, hänet määritetään palkansaajaksi, jos palkkatulot ylittävät yrittäjätulot. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin. Huomattavaa tässä on se, että osa-aikaiset sisältyvät tilastoihin yhtenä yksikkönä.

Työssäkäyntitilastoa käytetään yleissitovuusratkaisujen pohjana määrittäessä soveltamisaloittaisia työntekijöiden määriä. Yrittäjät eivät sisälly vahvistamislautakunnan tarkasteluun eivätkä tilastoihin.

3.2.4 Tilastojen käyttö tutkimuksessa

Yleissitovuusratkaisuista koottujen tietojen tukena ja osin täydentäjänä käytetään tilastokeskuksen yritysrekisterin ja palkkarakennetilaston tietoja. Ne ovat vuodelta 2017. Yritysrekisteristä käytetään taulukointia, joka sisältää 5-numerotasoiset toimialoittaiset tiedot kaikista yrityksistä henkilömäärän mukaan jaoteltuna. Tämän tutkimuksen sopimusaloittaisessa tarkastelussa ilmoitetaan alalla toimivien vähintään 30 henkilöä työllistävien yritysten henkilöstön osuus alan palkansaajista.

Yritysrekisterin mukaan maassa on kaikkiaan 364 514 yritystä vuonna 2017 ja niissä on yhteensä 1 452 793 palkansaajaa ja yrittäjää. Tutkimuksessa käytetään yritysrekisteritaulukointeja, joista yrittäjät on poistettu. Kaikkiaan vuonna 2017 yrityksissä oli palkansaajia 1 344 234 ja yrittäjiä 108 544. Vähintään 30 henkilöä työllistävien yritysten palveluksessa oli vuonna 2017 yhteensä 867 166 palkansaajaa eli 64.5 % palkansaajista. Näitä yrityksiä oli 6 236.

Tilastokeskukselta hankittiin myös taulukko, joka sisältää Elinkeinoelämän Keskusliiton tilastokeskukseen toimittaman palkka-aineiston vuodelta 2017. Tästä ajettiin palkkailmoitusten antaneiden yritysten määrä ja yrityksen palkansaajien määrä toimialoittain 5-numerotasolla. Palkkarakennetilastossa tilastokeskus täydentää yksityisellä sektorilla näitä EK:n aineistoja omilla tiedusteluillaan, jotka kohdistuvat järjestäytymättömiin yrityksiin ja joihinkin aineistoon sisällyttömiin aloihin. Näiden osalta suoritetaan otantaan perustuva kysely. Palkkatilastoaineisto kootaan vuosittain ja siihen yhdistetään myös muita tilastoja, esim. työssäkäyntitilaston tietoja.

Elinkeinoelämän Keskusliiton, EK:n, palkkailmoitusaineisto sisältää vain palkansaajat. Tiedot kootaan yrityksittäin ja toimiala määrittäyty ensisijaisesti sopimusalan mukaan. Yrityksen toimialatieto pyritään kuitenkin korjaamaan tilastokeskuksen toimialajaottelun mukaiseksi.

EK:n jäsenyrityksiltään kokoama palkka-aineisto on täydellisimmillään suurten yritysten osalla. Alle 30 henkilöä työllistävien yritysten osuus aineistossa on vähäinen, vaikkakin sitä pyritään täydentämään Tilastokeskuksen omalla aineistonkeruulla.

Palkkailmoituksissa ovat mukana kaikki työsuhteet. Tämä merkitsee sitä, että sama henkilö voi olla aineistossa enemmän kuin kerran, mikäli hänellä on esim. useita osa-aikaisuuksia tai lyhytaikaisia työsuhteita. Tarkkoja tietoja näistä päällekkäisyyksistä ei ole käytössä, mutta tilastokeskuksen arvion mukaan niiden määrä on kuitenkin melko pieni.

Osa-aikaisten työsuhteiden sisältyminen palkkailmoituksiin ja osittainen tietojen päällekkäisyys haittaavat vertailua yritysrekisteristä saatuihin toimialoittaisiin palkansaajien määriin. Yritysrekisterissä mm. kaksi puolipäiväistä palkansaajaa kirjataan yhdeksi palkansaajaksi. Seuraavassa tarkastelussa on merkkejä siitä, että monilla aloilla tämä tilastointiero näkyy selvästi.

Alan kokonaishenkilöstön määrä otetaan yritysrekisteristä siksi, että se tarjoaa parhaan vertailupohjan yrityskoon mukaisen rakenteen ja omistajarakenteen kuvaukseen. Tällä säästytään mm. erillisen omistajasektorin mukaisen taulukoinnin käytöltä, mitä tarvittaisiin mm. työssäkäyntitilastoa käytettäessä. Lisäksi tilastokeskus käyttää palkkarakennetilaston otannan määrittelyssä yritysrekisterin tietoja.

Tarkastelu keskittyy yksityiseen sektoriin. Kuitenkin osa yrityksistä on julkisomisteisia. Yritysrekisterin mukaan vuonna 2008 kaikista yrityksistä valtio omisti 202 ja kunta 2 134. Henkilöstöä valtion yrityksissä oli 52 822 ja kunnan 24 900. Valtion yritysten palveluksessa olevista kuljetus ja varastointi kattaa 29 500 henkilöä, jossa rautatieliikenne 5 900, posti- ja teleliikenne 14 700 ja ilmaliikenne 4 500. Teollisuudessa valtion yritykset työllistävät 5 200 henkilöä. Valtion suurimpia teollisuusaloja ovat öljyteollisuus, 2 400, ja kulkuneuvojen valmistus, 1 400. Kunnan yrityksiä on lähinnä energian, vesihuollon ja jätehuollon toimialoilla. Henkilöstöä kunnan omistamissa yrityksissä aloilla on 8 600. Kiinteistöalalla kunnan yrityksissä työskenteli 2 300 ja terveys- ja sosiaalipalveluissa 1 400 vuonna 2017. Valtion ja kunnan yritykset sisältyvät tutkimukseen.

Palkkarakennetilastoaineistoa käytetään tässä tutkimuksessa pääosin vertailuaineistona tes-yleissitovuusratkaisuaineistolle. Vertailu on kuitenkin tilastoeroista johtuen melko epätarkka.

4 Työehtosopimusten sopijaosapuolet

4.1 Työnantajajärjestöt

Lähes kaikki sopimuksissa osapuolina olevat työnantajaliitot kuuluvat jäsenenä Elinkeinoelämän Keskusliittoon. Suomen Yrittäjät on myös keskeinen työnantajien etujärjestö. Sillä on noin 115000 jäsentä. Sopimusosapuolena sen liitot ovat melko harvoin. Voimassa olevista sopimuksista löytyy viisi SY:n toimialaliittoa.

4.1.1 Elinkeinoelämän Keskusliitto

Elinkeinoelämän Keskusliitto, EK, on yritys- ja elinkeinotoiminnan etujärjestö, joka edustaa yksityisillä toimialoilla toimivia yrityksiä. Sillä on 24 toimialaliittoa, joihin kuuluu 15 300 jäsenyritystä. Yrityksissä on EK:n ilmoituksen mukaan kaikkiaan noin 900 000 palkansaajaa. Elinkeinoelämän Keskusliitto muodostettiin vuoden 2005 alussa, kun Palvelutyönantajat ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto yhdistyivät uudeksi järjestöksi.

Sopimuksissa on allekirjoittajana yleensä yksi tai useampi EK:n toimialaliitosta, jotka esitetään seuraavassa listassa (tilanne 1/18). Toimialajärjestöt ja niiden jäsenliitot ovat osapuolena valtaosassa nykyisin solmituista työehtosopimuksista. Suurella osalla listatuista toimialaliitosta on alaliittoja, joista listassa on mukana vain osa.

Elinkeinoelämän Keskusliiton jäsenliitot 2018:

- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Energiateollisuus ry
- Finanssiala *
- Henkilöstöpalveluyritysten liitto
- Hyvinvointiala HALI ry

Kaupan liitto,
 Autoalan Keskusliitto
 Kemianteollisuus ry,
 Kenkä- ja Nahkateollisuus ry
 Lasikeraaminen Teollisuus LT ry
 Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP
 Kiinteistötyönantajat ry
 Kumiteollisuus ry (myös Kemianteollisuus ry:n jäsen)
 Logistiikkayritysten liitto
 Lääketeollisuus ry (myös Kemianteollisuus ry:n jäsen)
 Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
 Medialiitto
 Muoviteollisuus ry (myös Kemianteollisuus ry:n jäsen)
 Palvelualojen työnantajat PALTA ry,
 Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry *
 Puusepänteollisuus ry
 Rakennusteollisuus RT ry
 Rannikko- ja Sisävesiliikenteen Työnantajaliitto RASILA ry
 Satamaoperaattorit ry
 Sivistystyönantajat
 Suomen Tekstiili & Muoti ry
 Teknokemian Yhdistys ry (myös Kemianteollisuus ry:n jäsen)
 Teknologiateollisuus ry
 Yhteinen Toimialaliitto YTL
 Apteekkien Työnantajaliitto

Sopimuksissa osapuolina olevat työnantajaliitot ovat pysyneet lähes samoina kuin edellisessä tutkimuksessa vuonna 2013. Autoliikenteen Työnantajaliitto ja Metsäteollisuus ovat sen jälkeen eronneet EK:sta. Sosiaalialan Työnantajat ja Terveyspalvelualan Liitto ovat yhdistyneet Hyvinvointiala HALI-liitoksi ja Finanssialan Keskusliitto on muuttanut nimensä Finanssiala ry:ksi, Viestintäalan Keskusliitto Medialiitto ry:ksi ja Yleisen Teollisuusliiton uusi nimi on Yhteinen Toimialaliitto ry.

4.1.2 Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät ry:n jäseninä oli vuonna 2018 115 000 yritystä. Yrityksistä puolet on työnantajayrityksiä ja puolet on yksinyrittäjiä Mukana on yrityksiä kaupan,

liikenteen, palvelujen, teollisuuden ja urakoinnin toimialoilta. Suomen 90 000 työnantajayrityksestä Suomen Yrittäjiin kuuluu 50 000 yritystä.

SY:llä on tällä hetkellä hieman yli 60 toimialajärjestöä, jotka hoitavat oman toimialansa edunvalvonnan ja jäsenpalvelut. Suomen yrittäjien jäsenyys saattaa olla päällekkäinen EK:n jäsenyyden kanssa. Mm. rakennusalalla on molempien järjestöjen jäseniä. Suomen Yrittäjien jäsenliitto on suoraan sopijaosapuolena kahdeksassa työehtosopimuksessa. Sopimuksen allekirjoittajina ovat sen toimialaliitoista Puuteollisuusyrittäjät, Suomen Lasitus- ja Hiomoliitto, Koneyrittäjien liitto, Hammaslaboratorioliitto ja Suomen Hiusyrittäjät.

4.1.3 Muut työnantajajärjestöt

Julkisen sektorin työnantaja edustavat Valtion työmarkkinalaitos, KT Kuntatyönantajat ja Kirkon sopimusvaltuuskunta. Järjestöihin kuulumattomia suurimpia työnantajaosapuolia työehtosopimuksissa ovat yksityisellä sektorilla Maaseudun Työnantajaliitto ry ja Avaintyönantajat AVAINTA ry, entinen Palvelulaitosten työnantajayhdistys PTY ry. Lisäksi itsenäisiä ovat EK:sta vuoden 2014 jälkeen eronneet Metsäteollisuus ry ja Autoliikenteen Työnantajaliitto ry.

4.2 Palkansaajajärjestöt

Sopimuslalla on yleensä ainakin kaksi sopimusta, työntekijöitä koskeva ja toimihenkilöitä koskeva työehtosopimus. Myös ylemmillä toimihenkilöillä on usein allalla oma sopimuksensa.

Käytännössä näyttää siltä, että palkansaajan koulutus ja asema työpaikalla on selvästi yhteydessä sopimusten palkansaajaosapuolen keskusjärjestöön. SAK:n jäsenliitot ovat mukana työntekijäsopimuksissa, STTK:n toimihenkilösopimuksissa ja AKAVA ylempien toimihenkilöiden sopimuksissa.

SAK:n jäsenistö toimii pääasiassa yksityisellä sektorilla ja STTK:n ja AKAVA:n jäsenistö on taas hieman useammin julkisen kuin yksityisen sektorin palveluksessa. Järjestäytymiskyselyn perusteella (Ahtiainen 2019) SAK:n jäsenistöstä yksityisellä sektorilla on työssä 79 %. STTK:ssa on suuria terveydenhuollon alan liittoja ja sen

jäsenistä yksityisellä sektorilla on n. 47 %. Valtion palveluksessa STTK:n jäsenistä on 5 % ja kunnan palveluksessa 46 %. AKAVA:n jäsenistä on yksityisellä sektorilla kaikkiaan 57 % ja 43 % julkisella sektorilla. Julkisen sektorin suuren osuuden selittää paljolti se, että kolmannes akavalaisista toimii opetus- tai kasvatustehtävissä.

Taulukko 1. Työehtosopimusten työntekijäosapuoli keskusjärjestöittäin

	Yleissitova	Ei yleissitova	Yhteensä
SAK	94	17	111
STTK	36	11	47
Akava	12	4	16
Muut	3	2	5
Useita yhdessä	7	2	9
Kaikki yhdessä	7	3	10
Yhteensä	159	39	198

Taulukossa ovat työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunnan käsitellyssä olleet sopimukset elokuun 2019 tilanteen mukaisena. Julkisen sektorin sopimukset eivät tule lautakunnan käsittelyyn, joten sopimukset koskevat yksityistä sektoria sekä valtionenemmistöisiä ja kunnan yrityksiä.

Useimmin sopimuksissa on mukana SAK:n jäsenliittoja, mikä heijastaa keskusjärjestön suurta yksityisten yritysten palveluksessa olevien osuutta. SAK:n jäsenliitto on mukana kaikkiaan 111 sopimuksessa, joista 94 on yleissitovia ja 17 yleissitovuutta vailla olevia. STTK:n liitto on mukana 47 sopimuksessa. Niistä 11 ei ole yleissitovia. AKAVA:n liitoilla on 12 yleissitovaa ja 4 ei-yleissitovaa sopimusta. Yleensä suurimmilla aloilla on erikseen työntekijöiden ja toimihenkilöiden sopimukset. Ryhmään muu kuuluvat Suomen Journalistiliiton sopimukset. 19 sopimuksessa on mukana liittoja useammista keskusjärjestöistä. Näitä sopimuksia on etenkin sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Ylempien toimihenkilöiden sopimukset tekee yleisimmin akavalainen YTN, Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö. YTN vastaa ylempien toimihenkilöiden neuvottelu- ja sopimustoiminnasta teollisuudessa sekä palvelualoilla. Sillä on sopimukset teknologiateollisuudessa, energiateollisuudessa, kemianteollisuudessa, metsäteollisuudessa, elintarviketeollisuudessa ja palvelualoista suunnittelu- ja

konsulttialalla, telealalla, tietotekniikan palvelualalla, rahoituslalla, ICT-alalla, viestinvälitys- ja logistiikka-alalla ja tutkimus- ja laboratorioalalla.

Akavan liitoista sopimuksissa ovat mukana lisäksi OAJ, Opettajien Ammattijärjestö koulutusalan sopimuksissa ja Talentia, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö, sosiaalialalla. Suomen Farmasialiitto tekee sopimuksen apteekkilalla, Agromiliitto neuvonta-alalla, Metsänhoitajaliitto metsäalalla ja Akavan Erityisalojen Keskusliitto museoalalla.

5 Työehtosopimukset toimialoittain

Seuraavassa tarkastelussa listataan kaikki yleissitovuuden vahvistamislautakunnan käsittelyssä olleet voimassa olevat sopimukset vuoden 2018 lopun tilanteen mukaisina. Listan toimialaluokittelu on tehty sopimusalojen mukaan. Lautakunnan päätösten perusteluissa ilmenevät yleensä koko alan palkansaajien määrän määrittelyssä käytetyt tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaiset toimialaluokat, jotka ovat tarkimmillaan 5-numerotasoisia. Tutkimuksessa vertailuaineistona käytetty tilastokeskuksen yritysrekisterin ja palkkarakennetilastojen toimialaluokitus on sekin 5-numerotasoinen. Tarkastelussa luokittelua on pyritty yksinkertaistamaan siten, että nämä eri lähteistä saadut tiedot olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia. Vahvistamislautakunnan muistioissa, palkkarakennetilastossa, yritysrekisteritilastossa ja työssäkäyntitilastossa käytetään uutta luokitusta (TOL 2008). Työehtosopimukset on listattu ja jaoteltu kuitenkin vanhan (TOL2002) luokituksen mukaisiksi, jotta vertailtavuus edellisiin tutkimuksiin säilyisi.

Työehtosopimuksista esitettävät tiedot ovat:

- sopimuksen nimi, työnantajaliitto ja palkansaajaliitto
- työnantaja- ja työntekijäjärjestötietojen ajankohta (v/kk)
- sopimuksen yleissitovuus (esillä vain, jos ei yleissitova)
 - 1: yleissitova
 - 2: ei yleissitova
 - 3: muuttunut yleissitovaksi
 - 4: muuttunut ei yleissitovaksi
 - 10: uusi sopimus
 - Y: yhdistynyt toiseen sopimukseen
 - YK: yrityskohtainen sopimus, ei käsitelty
 - X: sopimus lakannut
- työnantajan ilmoittama järjestäytyneiden yritysten lukumäärä

- järjestäytyneiden yritysten palveluksessa olevien palkansaajien määrä soveltamisalalla
- palkansaajien kokonaismäärä soveltamisalalla, lautakunnan laskelma (kokonaismäärä on sulkumerkeissä, mikäli se on päällekkäinen)
- työehtosopimuksen kattavuus järjestäytyneiden yritysten palveluksessa olevien palkansaajien osuus (%) soveltamisalan palkansaajista

Työehtosopimusten listauksen yhteydessä esitetään tarkasteltavan toimialan kokonaistiedot, järjestäytyneiden yritysten palveluksessa olevien palkansaajien määrä, palkansaajien kokonaismäärä ja työehtosopimusten edustavuus. Yritysten palveluksessa olevien palkansaajien määrissä ei ole päällekkäisyyksiä. Vahvistamislautakunta on laskelmissaan huomionnut muut alan sopimukset ja tarkistanut, ettei päällekkäisiä tietoja esitetä alojen palkansaajien kokonaislukumäärissä. Ei-yleissitovien sopimusten yhteydessä ilmoitetaan niissäkin alan kokonaislukumäärä. Näissä tapauksissa sitä ei ole seuraavassa tarkastelussa kuitenkaan laskettu mukaan toimialan palkansaajien määrään, mikäli alalla on kilpailevia sopimuksia. Tällöin lukumäärä esitetään sulkumerkeissä.

Lista sisältää kaikkiaan 211 sopimuksen tiedot. Näissä on mukana 13 edellisen tutkimuksen jälkeen lakannutta sopimusta, joita ei ole enää vahvistamislautakunnassa käsitelty. Ne ovat kuitenkin mukana listassa ja niistä ilmoitetaan sopimuksen päätymisen syy. Useimmin syynä sopimuksen lakkaamiseen on sen yhdistyminen alan toiseen sopimukseen.

Toimialoittain esitetään vertailutietoina tilastokeskuksen yritysrekisteri- ja palkkarakennetilastojen mukaiset tarkasteltavan toimialan palkansaajien lukumäärät sekä järjestäytyneiden (EK) työnantajien palveluksessa olevien osuudet alan kaikista palkansaajista. Kaikkien tarkasteltavien toimialojen osalta tämä ei ole mahdollista. Alkutuotanto ei sisälly palkkarakennetilastoon eikä toimialoja kyeta aina vertailtavasti määrittämään. Yritysrekisteristä esitetään vielä toimialan vähintään 30 henkilöä työllistävien yritysten palkansaajien osuus prosentteina kaikista alan palkansaajista. Tilastotiedot ovat vuodelta 2017 ja tiedot esitetään taulukossa 2.

Työehtosopimusten listauksessa käytetään yhä vanhaa TOL2002 luokitusta ja samaa luokitusta käytettiin aiemmin myös tilastojen toimialaluokituksena. Tässä tutkimuksessa tilastoista, yritysrekisteristä ja palkkarakennetilastosta, on käytössä uusi vuoden 2008 luokitus (TOL2008). Luokitus on muutettu vastaamaan

työehtosopimuslistauksen luokitusta. Muutokset pääluokkien välillä ovat vähäisiä ja niistä suurimmat huomioidaan vertailulaskelmissa. Kustannustoiminta on jaettu kahteen luokkaan, kuten ennenkin. Painotuotteiden kustantaminen on säilytetty teollisuudessa ja elokuvien tuottaminen ja esittäminen sekä radio ja TV-toiminta si-
joitetaan edelleen muihin yhteiskunnallisiin ja henkilökohtaisiin palveluihin. Lisäksi matkatoimistot pidetään yhä liikenteen toimialalla.

Vertailuaineistona listauksessa on säilytetty vuoden 2013 tutkimuksen tiedot. Ne esitetään sopimuksittain suluissa uuden sopimuksen tietojen alla.

5.1 Teollisuus

5.1.1 Elintarviketeollisuus

Elintarviketeollisuudessa työehtosopimusten kattavuus on 68.9 % yleissitovuus-
lautakunnan ratkaisujen mukaan. EK:n palkkailmoitusten ja yritysrekisteritietojen
perusteella järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuus on 81.7 %.
Alan palkansaajien määrä on yritysrekisterin mukaan 32 700 vuonna 2017 ja vä-
hintään 30 hengen työpaikoilla palkansaajista on alalla 82.2 %. Yleissitovuusratkai-
suissa palkansaajia alalla arvioidaan olevan 32 600.

Työnantajaosapuolena lähes kaikissa alan sopimuksissa on Elintarviketeollisuus-
liitto. Työntekijöitä edustaa Suomen Elintarviketyöläisten liitto ja toimihenkilöitä
Ammattiliitto PRO ja meijerialalla Meijeriväen ammattilaiset. Meijereiden työnteki-
jöitä ja teknisiä toimihenkilöitä koskevat sopimukset ovat muuttuneet yleissitoviksi.
Kaikkiaan muutokset alalla ovat pieniä.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Elintarvikealan automiesten työehtosopimus		17/08	92	100	165	60.6
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/06)	96	100	120	83.3)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry						
Elintarvikealojen työehtosopimus		17/03	126	5 139	8 935	57.5
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/06)	106	4 752	8 838	53.8)
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry						
Elintarviketeollisuuden toimihenkilöiden tes		18/11	266	4 800	5 130	93.6
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/02)	270	5 700	5 940	96.0)
Ammattiliitto PRO ry						
Leipomoiden työntekijöitä koskeva työehtosopimus		17/03	39	2 786	5 878	47.4
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/06)	57	4 243	6 170	68.8)
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry						
Meijereiden erikoiskoulutuksen saaneiden ja teknisten toimihenkilöiden työehtosopimus	3	17/03	23	1 150	2 098	54.8
Maidonjalostajien ja meijeritukkukauppiaiden liitto		(13/12)	9	1 290	1 500	86.0)
Meijeriväen ammattilaiset MVL ry						
Meijerityöntekijöitä koskeva työehtosopimus	3	17/03	23	2 372	3 078	77.1
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/05)	9	1 915	2 960	64.7)
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry						
Maidonjalostajien ja meijeritukkukauppiaiden liiton ja Ammattiliitto PRO:n välinen toimihenkilöiden tes	2	(14/12)	9	309	(1 500)	20.6)
Maidonjalostajien ja meijeritukkukauppiaiden liitto						
Ammattiliitto PRO ry						
Panimoiden ja virvoitusjuomatehtaiden tes		17/03	7	895	1 055	84.8
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/07)	5	937	1 206	77.7)
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry						
Liha-alan työehtosopimus		17/03	48	5 225	6 252	83.6
Elintarviketeollisuusliitto ry		(14/06)	33	5 754	6 480	88.8)
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry						
Elintarviketeollisuuden sähkömiesten tes	2	17/08	270	(100)	-	-
Elintarviketeollisuusliitto ry	2	(14/06)	270	(50)	-	-)
Sähköalojen ammattiliitto ry						
Yhteensä 2017/2018				22 467	32 591	68.9
Yhteensä 2013/2014				24 691	33 214	74.3

5.1.2 Mekaaninen metsäteollisuus ja puusepänteollisuus

Mekaanisessa metsäteollisuudessa ja puusepänteollisuudessa työehtosopimukset kattavat kaikkiaan 83.9 % alan palkansääjistä. Palkkailmoitusten perusteella laskettu kattavuus on mekaanisessa metsäteollisuudessa 48.6 % ja alalla on palkansääjää

8 500. Tähän kuuluu myös puutalojen valmistus ja osin muu rakennuspuusepäntuotteiden valmistus. Puusepänteollisuudessa, huonekaluteollisuus mukaan lukien, EK:n jäsenten osuus alan yritysten palkansaajista on 32.8 % ja palkansaajia alalla on kaikkiaan 5 700. Vähintään 30 hengen yritysten osuus alan palkansaajista on mekaanisessa metsäteollisuudessa 77.8 % ja puusepänteollisuudessa 60.2 %. Kaikkiaan näillä aloilla toimii yritysrekisterin mukaan 23200 palkansaajaa, joista 44.7 % (10 400) järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa. Yhteensä mekaanisessa metsäteollisuudessa, puusepänteollisuudessa ja huonekaluteollisuudessa vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä on työssä 73.6 % palkansaajista.

Työehtosopimusaineiston perusteella palkansaajien määrä on laskenut 5 600 vuodesta 2014. Yritysrekisterin mukaan laskua ei juuri ole.

Työnantaja sopimuksissa edustavat Metsäteollisuus ry, Puusepänteollisuus ry ja Puuteollisuusyrittäjät ry. Työntekijäosapuoli on Puu- ja erityisalojen liitto ja toimihenkilöitä edustaa Ammattiliitto PRO. Puusepänteollisuuden toimihenkilösopimukset ovat yhdistyneet ja uusi sopimus on yleissitova.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Mekaanisen metsäteollisuuden toimihenkilöiden tes	17/09	34	700	1 225	57.1
Metsäteollisuus ry	(13/11)	42	1 000	1 614	62.0)
Ammattiliitto PRO ry					
Mekaanisen metsäteollisuuden ylempien toimihenkilöiden palkkapöytäkirja	P 10 (12/03)	42	800	1 184	67.6)
Metsäteollisuus ry					
YTN ry					
Mekaanisen metsäteollisuuden työehtosopimus	17/01	35	5 560	7 701	72.2
Metsäteollisuus ry	(13/12)	40	6 000	9 169	65.4)
Teollisuusliitto ry, Sähköalojen ammattiliitto ry					
Puusepänteollisuuden työehtosopimus	18/03	349	1 335	1 400	95.4
Puusepänteollisuus ry, Puuteollisuusyrittäjät ry	3 (14/12)	443	1 250	1 708	73.2)
Puu- ja erityisalojen liitto ry					
Yhteensä 2017/2018			15 364	18 314	83.9
Yhteensä 2013/2014			17 050	23 975	71.1

5.1.3 Paperi- ja puumassateollisuus

Paperi- ja puumassateollisuuden työehtosopimusten kattavuus on 88.6 % ja palkansaajia on 19 400. Vuonna 2014 osuus oli 83.6 % ja palkansaajia oli jonkin verran enemmän, 22 600. Tilastokeskuksen palkkatilastojen mukaan järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on 91.5 % palkansaajista. Vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä toimii 96.3 % palkansaajista, joten alalla ei ole juurikaan pieniä yrityksiä. Alalla oli yritysrekisterin mukaan 19 500 palkansaajaa vuonna 2017, mikä on saman verran kuin yleissitovuusratkaisujen laskelmissa. Yleissitovuusratkaisujen mukaan alalla on 3 200 palkansaajia vähemmän kuin vuonna 2014.

Työnantajaosapuoli suurimmissa alan sopimuksissa on Metsäteollisuus ry. Pahvin- ja Paperinjalostajain yhdistys on Yhteisen Teollisuusliiton jäsen. Työntekijöitä edustavat Paperiliitto ja Sähköalojen ammattiliitto ja toimihenkilöitä Suomen Konepäällystöliitto ja Ammattiliitto PRO. Alalla on myös ylempiä toimihenkilöitä koskeva (nykyisin kiistanalainen) työehtosopimus, jossa palkansaajaosapuolena on Ylemmät Toimihenkilöt YTN.

Alan kaikki sopimukset ovat yleissitovia. Metsäteollisuus ry erosi EK:sta vuonna 2016.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Metsäteollisuus ry:n ja Sähköalojen ammattiliitto ry:n välinen Paperi- ja puumassateollisuuden sähköalan työntekijöitä koskeva tes	18/02	25	400	389	102.8
Metsäteollisuus ry	(13/12)	30	500	500	100.0
Sähköalojen ammattiliitto ry					
Paperiteollisuuden toimihenkilösopimus	17/09	28	2 100	2 400	87.5
Metsäteollisuus ry	(14/06)	29	2 600	3 390	76.7
Suomen Konepäällystiliitto SKL ry, PRO ry					
Paperiteollisuuden työehtosopimus	17/12	28	10 500	11 500	91.3
Metsäteollisuus ry	(14/06)	29	11 500	13 000	88.5
Paperiliitto ry					
Metsäteollisuuden ylempiä toimihenkilöitä koskeva	X				
Metsäteollisuus ry	(12/06)	30	3 000	3 300	90.9
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry					
Pahvin ja paperinjalostusalan toimihenkilöitä koskeva tes	17/12	23	308	392	78.6
Yhteinen Toimialaliitto ry/Pahvin- ja Paperinjalostajat Jalo ry	(13/12)	24	308	432	71.3
Ammattiliitto PRO ry					
Pahvin ja paperinjalostusalan toimihenkilöitä	17/12	23	308	392	78.6
Yhteinen Toimialaliitto ry/Pahvin- ja Paperinjalostajat Jalo ry	(13/12)	24	815	1 739	46.9
Paperiliitto ry					
Metsäteollisuuden bioteollisuutta koskeva työehtosopimus	18/01	2	71	135	52.6
Metsäteollisuus ry	(14/10)	2	150	190	78.9
Teollisuusliitto ry					
Yhteensä 2017/2018			17 164	19 375	88.6
Yhteensä 2013/2014			18 873	22 551	83.6

5.1.4 Paino- ja kustannustoiminta

Paino- ja kustannustoiminnassa solmittujen työehtosopimusten perusteella laskettu kattavuus on 79.2 % ja palkansaajia on kaikkiaan 18 800. Tilastokeskuksen palkkailmoitus- ja yritysrekisteriaineistossa järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuus on 94.1 % alan 17 300 palkansaajista. Alan palkansaajien määrä on yritysrekisterin mukaan alentunut noin 3 000:lla vuodesta 2014. Kustantamisessa suurten, vähintään 30 henkeä työllistävien, yritysten osuus alan henkilöstöstä on 80 % ja painamisessa 63.9 %.

Alan keskeisimpien sopimusten työnantajaosapuoli on Medialiitto ry, entinen Viestinnän Keskusliitto ry, ja palkansaajia edustavat Teollisuusalojen ammattiliittoon liittynyt Viestintäalan ammattiliitto TEAM, Suomen Journalistiliitto, Ammattiliitto PRO ja PRO:hon liittynyt faktoreita edustava Mediaunioni.

Ammattiliitto PRO:n sopimus ja sanomalehdenjakajia koskeva työehtosopimus ovat yleissitovuutta vailla olevia. Postin sopimuksia käsitellään tässä tutkimuksessa erillisenä sopimusalanä. Tilastokeskuksen aineistoissa ei äänilevytuotantoa eikä radio- ja tv-toimintaa lueta tälle sopimusosalalle.

		Tietojen ajan-kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Kattavuus %
Medialiiton ja Suomen Journalistiliiton välinen työehtosopimus		17/12	97	3 839	5 055	75.9
Medialiitto ry		(13/12)	113	4 558	5 184	87.9)
Suomen Journalistiliitto						
Medialiiton ja Teollisuusliiton välinen media ja painoalan työntekijöitä koskeva työehtosopimus		17/12	106	3 068	4 048	75.8
Medialiitto ry		(13/12)	147	4 805	5 471	87.8)
Teollisuusliitto						
Kustannustoimittajien työehtosopimus		17/12	18	299	403	74.2
Medialiitto ry		(14/01)	26	404	497	81.3)
Suomen Journalistiliitto SJL ry						
Jakelua koskeva työehtosopimus	2	18/05	16	2 383	3 200	74.5
Medialiitto ry	2	(13/12)	13	2 591	3 000	86.4)
Teollisuusliitto ry						
Viestinnän Keskusliiton ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliiton/Grafinet välinen työehtosopimus		15/12	181	3 010	5 459	55.1
Viestinnän Keskusliitto ry		(14/01)	266	3 885	8 395	46.3)
Viestintäalan ammattiliitto/Grafinet, Teollisuusliitto ry						
Medialiiton ja Pron välinen teknisiä toimi henkilöitä koskeva tes		17/12	57	411	550	74.7
Medialiitto ry		(14/12)	73	496	554	89.5)
Ammattiliitto PRO ry						
Medialiiton ja Pro:n välinen työehtosopimus		17/12	154	1 820	(5 861)	31.1
Medialiitto ry		(14/12)	266	3 500	(8 395)	41.7)
Ammattiliitto PRO ry						
Äänilevytuottajayhtiöiden palveluksessa olevia muusikkoja, laulajia ja kapellimestareita koskeva		18/04	3	70	-	-
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(13/12)	4	76	90	84.4)
Suomen Muusikkojen Liitto ry						
Yhteensä 2017/2018				14 900	18 805	79.2
Yhteensä 2013/2014				20 315	23 191	87,6

5.1.5 Tekstiiliteollisuus

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle tehtyjen ilmoitusten perusteella laskettu järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuus palkansaajista on tekstiiliteollisuudessa 81,8 %. Tilastokeskuksen yritysrekisteri- ja palkka-aineiston perusteella osuus oli vuonna 2017 77,6 %. Alan 4 300 palkansaajasta on yritysrekisterin mukaan vuonna 2017 vähintään 30 hengen yrityksissä 59,8 %. Ala on supistunut vuodesta 2014 yhä 1 100 henkilöllä.

Työnantaja edustaa sopimuksissa Suomen Tekstiili ja Muoti ry, entinen Kulutustavararyhmä ry. Palkansaajia edustavat taas Teollisuusliitto ry sekä Ammattiliitto PRO. Aiemmat laitosmiesten ja sähköalan sopimukset ovat lakanneet.

	Tietojen ajan-kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Kattavuus %
Tekstiili- ja muotialan toimihenkilösopimus	19/02	169	1 150	1 500	76.7
Suomen Tekstiili ja Muoti ry	(14/10)	137	1 700	1 900	89.5)
Ammattiliitto PRO ry					
Tekstiili- ja vaateusteollisuuden työehtosopimus	19/02	169	2 000	2 350	85.1
Suomen Tekstiili ja Muoti ry	(14/12)	140	3 500	3 680	95.1)
Teollisuusliitto ry					
Tekstiiliteollisuuden laitosmiesten työehtosopimus					
Kulutustavararyhmä ry	(12/02)	25	115	193	59.6)
Teollisuusliitto ry					
Tekstiiliteollisuuden sähkömiehiä koskeva tes					
Kulutustavararyhmä ry	2 (12/01)	135	(11)	-	-)
Sähköalan ammattiliitto ry					
Yhteensä 2017/2018			3 150	3 850	81.8
Yhteensä 2013/2014			5 200	5 580	93.2

5.1.6 Kenkä- ja nahkateollisuus

Alalla on yksi sopimus, jonka kattavuus on 74,1 % yleissitovuusratkaisujen mukaan. Yritysrekisteriaineiston perusteella järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on 97,7 % alan palkansaajista, joita oli 1 065 vuonna 2017. Alalla on noin 500 palkansaajaa vähemmän kuin vuonna 2014.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Kenkä- ja nahkateollisuuden työehtosopimus	18/04	15	621	838	74.1
Kenkä- ja Nahkateollisuus ry	(12/12)	26	795	1 306	60.9)
Teollisuusliitto ry					
Yhteensä 2017/2018					
Yhteensä 2013/2014					

5.1.7 Kemianteollisuus

Kemianteollisuudessa järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on työehtosopimusratkaisujen mukaan 70.3 % 36 700 palkansaaajasta. Palkkatiedustelujen perusteella osuus on puolestaan 89 %. Yritysrekisterin mukaan aloilla on kaikkiaan 29 700 palkansaaajaa vuonna 2017. Ero laskelmien välillä on huomattava, 7 000. Alan palkansaaajista 88.4 % työskentelee vähintään 30 hengen yrityksissä.

Yritysrekisterin mukaan palkansaaajien lukumäärä on pysynyt ennallaan. Yleissitovuusratkaisujen perusteella määrä on puolestaan laskenut noin 3 000.

Työnantajien edustajia alalla ovat Kemianteollisuus ry ja sen toimialaliitot Kumiteollisuus ry ja Muoviteollisuus ry. Työntekijäliitto sopimuksissa on Teollisuusliittoon liittynyt TEAM Teollisuusalojen ammattiliitto ja toimihenkilöliitto Ammattiliitto PRO. Ylempien toimihenkilöiden sopimuksessa solmijana on YTN. Kemianalan sopimuksen kanssa päällekkäinen sähkömiesten sopimus ei ole edelleenkään yleissitova.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Öljy-, maakaasu- ja petrokemian teollisuutta koske- va tes	16/12	8	1 629	1 885	86.4
Kemianteollisuus ry	(14/04)	9	1 660	2 126	78.1)
Teollisuusliitto ry					
Kemianalan toimihenkilösopimus	16/12	282	7 000	9 000	77.8
Kemianteollisuus ry	(13/12)	261	7 000	9 000	77.8)
Yleinen teollisuusliitto/Pesuteollisuusliitto					
Ammattiliitto PRO ry					
Kemianteollisuus ry:n, Kumiteollisuus ry:n ja Sähköalojen ammattiliitto ry:n välinen sähköalantyon- tekijöiden työehtosopimus	2 18/03	3	73	-	-
Kemianteollisuus ry, Kumiteollisuus ry	2 (14/04)	3	-	-	-)
Sähköalojen ammattiliitto ry					
Kemianteollisuuden ylempien toimihenkilöiden tes	16/12	334	6 000	8 000	75.0
Kemianteollisuus KT ry	(14/03)	400	7 000	8 000	87.5)
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry					
Kemian perusteollisuuden työehtosopimus	16/12	58	3 231	3 600	89.8
Kemianteollisuus ry	(12/12)	57	3 461	4 100	84.4)
Teollisuusliitto ry					
Kenkä- ja nahkateoll. ja kultaseppäteoll. ja harja- ja si- vellinalojen toimihenkilöiden tes	16/12	23	304	230	132.2
Kemianteollisuus, Kenkä- ja Nahkateollisuus	(13/02)	40	301	337	89.3)
Ammattiliitto PRO ry					
Kumiteollisuuden työehtosopimus	16/12	16	957	1 135	84.3
Kumiteollisuus ry	(12/12)	15	1 121	1 350	83.0)
Teollisuusliitto ry					
Kumiteollisuuden toimihenkilöiden työehtosopimus	18/03	15	388	460	84.3
Kumiteollisuus ry	(12/12)	15	647	770	84.0)
Ammattiliitto PRO ry					
Muovi- ja kemian tuoteteollisuuden työehtosopimus	16/12	191	6 241	12 400	50.3
Kemianteollisuus ry, Muoviteollisuus ry	(14/01)	192	7 139	14 100	50.6)
Teollisuusliitto ry					
Yhteensä 2017/2018			25 823	36 710	70.3
Yhteensä 2013/2014			28 329	39 783	71.2

5.1.8 Rakennustuoteteollisuus

Työehtosopimustarkastelun perusteella alan palkansaajista on järjestäytyneiden yritysten palveluksessa 92.2 %. Vastaava osuus on yritysrekisteri- ja palkkatiedusteluaineistossa 100 %. Palkansaajia alalla on sen mukaan kaikkiaan 11 700 vuonna 2017, ja luku on sama kuin tes-aineiston mukainen määrä.

Alan palkansaajista 85.2 % on työssä vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä. Työntajia alalla edustavat Rakennustuoteteollisuus RTT, Lasikeraaminen teollisuus ja sen jäsen Suomen Lasitus- ja Hiomoliitto. Viimeksi mainitun sopimus on palauttanut yleissitovuutensa. Työntekijöitä sopimuksissa edustavat Rakennusliitto, Teollisuusliitto ja Sähköalojen ammattiliitto. Sähkömiesten sopimukset eivät ole yleissitovia. Toimihenkilöliitoista sopimuksissa on mukana Ammattiliitto PRO.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Lasikeraamisen teollisuuden toimihenkilöitä koskeva tes		16/12	18	853	900	94.8
Lasikeraaminen teollisuus_ry		(15/01)	50	900	1 150	78.3)
Ammattiliitto PRO ry						
Lasikeraamisen teollisuuden työehtosopimus		16/12	18	1 792	2 500	71.7
Lasikeraaminen teollisuus_ry		(15/01)	-	2 500	3 000	83.3)
Teollisuusliitto ry						
Lasikeraamisen teollisuuden sähkömiesten tes	2	18/06	18	37	-	-
Lasikeraaminen teollisuus_ry	2	(14/10)	5	30	-	-)
Sähköalojen ammattiliitto ry						
Lasitus-, rakennuslasitus- ja lasinjalostusalan tes	3	18/08	46	470	785	59.9
Suomen Lasitus- ja Hiomoliitto ry	4	(14/10)	46	479	1 660	28.9)
Teollisuusliitto ry						
Rakennusaine- ja betonteollisuuden toimihenkilöitä koskeva tes		17/06	136	1 200	1 291	93.0
Rakennustuoteteollisuus RTT ry		(14/11)	131	1 507	1 592	94.7)
Ammattiliitto PRO ry						
Rakennustuoteteollisuuden työehtosopimus		17/06	157	6 500	6 297	103.2
Rakennustuoteteollisuus RTT ry		(12/12)	110	6 300	7 302	86.3)
Rakennusliitto ry						
Rakennustuoteteollisuuden sähkömiesten tes	2	18/11	167	-	-	-
Rakennustuoteteollisuus RTT ry	2	(14/10)	6	(49)	(100)	49.0)
Sähköalojen ammattiliitto ry						
Yhteensä 2017/2018				10 852	11 773	92.2
Yhteensä 2013/2014				11 716	14 704	79.7

5.1.9 Teknologiateollisuus

Alan sopimukset ovat varsin laajoja ja sopimusalaa tarkastellaan kokonaisuutena. Työehtosopimusten vahvistamislautakunnalle tehtyjen ilmoitusten mukaan alan palkansaajista on 89 % järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa, mikä ei ole paljoakaan muuttunut. Palkkailmoitusaineiston perusteella osuus on myös ennallaan, 73.6 % alan 159 700 palkansaajasta. Tämä palkansaajien määrä on lähes sama kuin aiemmin ja se on 5 400 suurempi kuin työehtosopimusaineiston perusteella laskettu määrä, 154 300. Vähintään 30 hengen yrityksissä työskentelee 79.2 % palkansaajista.

Alan hallitseva työnantajajärjestö on Teknologiateollisuus. Työntekijöitä edustaa lähinnä Teollisuusliitto ja toimihenkilöitä Ammattiliitto PRO. Teknologiateollisuudessa ylemmillä toimihenkilöillä on oma erillinen sopimuksensa, jossa palkansaajia edustaa YTN, akavalainen Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö. Veneenrakennusteollisuuden sopimus ei ole yleissitova. Sähköalojen sopimus on siirtynyt alan yleissopimuksen piiriin ja huollon sopimukset ovat sen kanssa päällekkäisiä ja siten yleissitovuutta vailla olevia.

TYÖEHTOSOPIMUSTEN KATTAVUUS VUOSINA 2017/2018

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Teknologiaeollisuuden työehtosopimus		17/12	1 100	66 000	83 000	79.5
Teknologiaeollisuus ry		(12/01)	-	80 000	91 541	87.4)
Teollisuusliitto ry						
Teknologiaeollisuuden ylempien toimihenkilöiden työehtosopimus		16/12	1 095	50 000	48 777	102.5
Teknologiaeollisuus ry		(14/01)	-	53 000	53 721	98.7)
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry						
Pelti- ja teollisuuseristysalan tes		18/07	50	1 850	2 850	64.9
Metalliteollisuudenharjoittajain Liitto – MTHL:n Työnantajat ry/Teknologiaeollisuus ry		(14/10)	62	2 000	2 850	70.2)
Teollisuusliitto ry						
Teknologiaeollisuuden (Metalliteollisuuden) sähkö- alan työntekijöiden työehtosopimus	Y					
Teknologiaeollisuus ry		(11/12)	-	2 500	2 860	87.4)
Sähköalojen ammattiliitto ry						
Huolto- ja kunnossapitoalan työehtosopimus	210	18/10	8	104	(66 000)	0.2
Palvelualojen työnantajat PALTA ry						
Sähköalojen ammattiliitto ry						
Teknologiaeollisuuden (Metalliteollisuuden) toimi- henkilöiden tes		16/12	1 095	19 000	18 040	105.3
Teknologiaeollisuus ry		(14/01)	-	22 000	22 300	98.7)
Ammattiliitto PRO ry						
Veneenrakennusteollisuuden työehtosopimus	2	18/04	12	207	1351	15.3
Veneteollisuuden Työnantajat ry	4	(14/04)	13	790	1 484	53.2)
Teollisuusliitto ry						
Jalometallialan työehtosopimus		17/12	4	114	186	61.3
Kemianteollisuus ry		(12/12)	5	191	307	62.2)
Teollisuusliitto ry						
Harja- ja sivellinalojen työehtosopimus		16/12	4	67	75	89.3
Kemianteollisuus ry		(14/05)	5	63	80	78.8)
Teollisuusliitto ry						
Teknisen huollon ja kunnossapidon työehtosopimus	2	17/12	5	(661)	(10 391)	6.4
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(13/12)	2	(650)	(11 612)	5.6)
Teollisuusliitto ry						
Yhteensä 2017/2018				137 238	154 279	89.0
Yhteensä 2013/2014				160 544	175 143	91.7

5.2 Energia-ala

Työehtosopimusaineiston perusteella laskettu kattavuus on 98.3 %. Palkkatiedusteluissa osuus on 60.6 %. Yritysrekisterin mukaan alalla on 20 900 yritysten palveluksessa olevaa palkansaajaa, joista 12 700 toimii järjestäytyneissä yrityksissä. Työehtosopimusratkaisuihin alalla arvioidaan olevan 13 600 palkansaajaa, mikä on 7 300 vähemmän kuin yritysrekisterissä. Tilanne oli lähes vastaava vuonna 2014.

Työnantajaosapuolena sopimuksissa on Energiateollisuus ry. Sen jäsenistö koostuu pääosin kunnallisista energialaitoksista. Ne ovat yleensä osakeyhtiöitä ja jo viime tutkimuksessa vuonna 2014 valtion ja kuntien liikelaitokset sisältyivät yritysrekisterissä yksityissektorille, mikä lisäsi tuolloin yksityissektorin palkansaajien määrää aineistossa.

Sähköalan tes-energia-ICT-verkosto sopimus jaetaan tässä tutkimuksessa kahdelle toimialalle. Osa sopimuksesta koskee telealaa ja sen osalta luvut kuuluivat jo edellisessä tutkimuksessa telealalle.

Alan yritykset lienevät varsin yleisesti järjestäytyneitä myös sen perusteella, että vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä alalla toimii 73.2 % palkansaajista.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Energiateollisuuden toimihenkilöiden tes	17/12	206	4 800	4 850	99.0
Energiateollisuus ry	(14/04)	209	5 200	5 250	99.0)
PRO, JHL, JYTY, KTN, Suomen Konepäällystiliitto					
Sähköalan tes-energia - ICT-verkosto työehtosopimus	17/12	207	3 872	4 000	96.8
Energiateollisuus, Palvelualojen työnantajat PALTA	(13/12)	209	4 500	4 600	97.8)
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Sähköalojen ammattiliitto					
Energiateollisuuden ylempien toimihenkilöiden tes	18/04	205	4 700	4 750	98.9
Energiateollisuus ry	(14/12)	209	3 700	3 740	98.9)
Ylemmät Toimihenkilöt ry					
Yhteensä 2017/2018			13 372	13 600	98.3
Yhteensä 2013/2014			13 400	13 590	98.6

5.3 Rakennusala

Kaikkiaan rakennusallalla on yritysrekisterin mukaan palkansaajia 154 200 vuonna 2017. Heistä 39.5 % toimii järjestäytyneissä ja 47.1 % vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä. Yritysrekisterin mukaan rakennusallalla palkansaajia on noin 70 000 enemmän kuin yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmassa. Ero johtuu osin yleissitovuusratkaisujen ja yleisten tilastojen erilaisesta toimialaluokittelusta. Tilastoissa rakennusallalle lasketuista aloista työehtosopimustarkastelussa sijoittuu osia mm. kiinteistöpalvelualalle, ICT-tekniikkaan, energia-alalle, rakennustuotealalle, teknologiateollisuuteen ja kaupan alalle. Lisäksi kausivaihtelut, lyhytaikaiset työsuhteet ja vuokratyövoiman käyttö heikentävät aineistojen vertailtavuutta. Vuonna 2013 aineistojen välinen ero oli myös suuri, 49 000.

5.3.1 Maa- ja vesirakentaminen

Maa- ja vesirakentamisen toimialalla on neljä sopimusta, joista yleissitovia ovat asfalttialan ja Infra ry:n ja Rakennusliiton väliset sopimukset. Järjestäytyneiden työntekijöiden palveluksessa on palkansaajista työehtosopimustarkastelun perusteella 84.4 % ja palkansaajia alalla on vuonna 2017 17 100. Palkkailmoitustiedoista laskettuna järjestäytyneiden yritysten palveluksessa on 13 900 alan 17 000 palkansaajasta eli 81.9 %.

Koneyrittäjien liiton pääsopimus on metsäalalla eikä heitä koskeva maanrakennusalan sopimus ole yleissitova. Myöskään Palvelualojen työntekijä ja JHL:n välinen sopimus ei ole yleissitova.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Maarakennusalan työehtosopimus	2	18/07	885	1 200	-	-
Koneyrittäjien liitto ry	2	(14/03)	972	1 000	(15 700)	6.4)
Rakennusliitto ry						
Infra-alan työntekijöitä koskeva työehtosopimus	2	18/01	2	344	(15 000)	2.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(14/04)	2	427	(15 700)	2.7)
Julkisten ja hyvinvointipalvelujen liitto JHL ry						
Maa- ja vesirakennusalan työehtosopimus		18/08	999	11 090	15 000	73.9
Infra ry		(13/12)	1000	9 500	15 700	60.5)
Rakennusliitto ry						
Asfalttialan työehtosopimus		18/10	15	1 800	2 100	85.7
Infra ry		(13/12)	13	1 600	2 250	71.1)
Rakennusliitto ry						
Yhteensä 2017/2018				14 434	17 100	84.4
Yhteensä 2013/2014				12 527	17 950	69.8

5.3.2 Talonrakennus

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmien perusteella alalla on 67 600 palkansaajaa ja heistä 72.9 % on järjestäytyneiden yritysten palveluksessa. Palkkarakennetilastojen perusteella palkansaajia on vuonna 2017 137 200 ja järjestäytyneiden yritysten palveluksessa olevien osuus on 34.3 %. Yritysrekisteritietojen mukaan vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä toimii 43 % palkansaajista.

Palkansaajien lukumäärät yleissitovuusratkaisuissa ja palkkatilastoissa poikkeavat huomattavasti toisistaan juuri talonrakennuksessa. Vuonna 2017 ero on peräti 69 600. Vuonna 2014 ero oli silloinkin suuri, 56 000. Yleissitovuusratkaisuissa palkansaajien määrä järjestäytyneissä yrityksissä alalla kasvoi ajankohtien välillä 9 000 ja kaikkiaan ala supistui 4 300 palkansaajalla. Palkkatilastoissa taas järjestäytyneissä yrityksissä työskentelee vuonna 2017 7 500 palkansaajaa vähemmän kuin vuonna 2014, kun alalla toimivien kokonaismäärä on puolestaan 14 700 suurempi kuin vuonna 2014. Näin siis vahvistamislautakunnan laskelmien mukaan kattavuus on noussut 56.2 %:sta 72.9 %:iin ja palkkatilastoissa taas laskenut 44.5 %:sta 34.3 %:iin.

Alan sopimuksissa on mukana lukuisia eri Rakennusteollisuus ry:n jäsenliittoja. Pääsopimuksessa työnantaja edustaa Talonrakennusteollisuus ry. Työntekijöitä edustaa Rakennusliitto ja toimihenkilöitä Ammattiliitto PRO. Sähköasennusalan sopimus on

lakannut ja yhdistynyt sähköistysalan sopimukseen. Siinä ovat nyt työnantajaosa-puolena Sähkötekniset työnantajat ry ja PALTA ry.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Rakennusalan työehtosopimus	18/10	460	18 777	31 599	59.4
Talonrakennusteollisuus ry	(12/12)	328	15 524	32 346	48.0
Rakennusliitto ry					
Rakennusalan toimihenkilöiden työehtosopimus	18/10	1 220	11 400	11 014	103.5
Talonrakennusteollisuus ry, Infra ry, Kattoliitto,	(14/05)	2 160	8 200	10 224	80.2
Pintaurakoitsijat ry					
Ammattiliitto PRO ry					
Vedeneristysalan työehtosopimus	18/12	37	1 180	1 500	78.7
Kattoliitto ry	(14/11)	35	1 000	1 200	83.3
Rakennusliitto ry					
Talotekniikka-alan toimihenkilöiden tes	18/07	478	3 005	2 926	102.7
LVI-tekniset Urakoitsijat LVI-TU ry, PALTA ry,	(13/12)	453	2 604	2 864	90.9
Sähkötekniset työnantajat STTA ry					
Ammattiliitto PRO ry					
Talotekniikka-alan sähköasennustoimialan tes					
Tieto- ja tekniikka-alojen työnantajaliitto TIKLI	Y (10/01)	31	(1 084)	(9 932)	10.9
Sähköalojen ammattiliitto ry					
Sähköistys- ja sähkörakennusalan työehtosopimus	17/12	194	5 524	9 031	61.2
Sähkötekniset työnantajat ry, PALTA ry	(14/12)	170	4 700	9 860	47.7
Sähköalojen ammattiliitto ry					
Talotekniikka-alan LVI-toimialan työehtosopimus	18/06	295	5 578	6 191	90.1
LVI-Tekniset Urakoitsijat LVI-TU ry	(14/10)	273	4 600	9 779	47.0
Rakennusliitto ry					
Lattianpäällystysalan työehtosopimus	18/06	50	760	1 000	76.0
Lattian- ja seinäpäällysteliitto ry	(14/11)	61	750	1 000	75.0
Rakennusliitto ry					
Maalausalan työehtosopimus	18/10	237	3 000	4 300	69.8
Pintaurakoitsijat ry	(14/05)	260	3 000	4 600	65.2
Rakennusliitto ry					
Yhteensä 2017/2018			49 224	67 561	72.9
Yhteensä 2013/2014			40 378	71 873	56.2

5.4 Kauppa

5.4.1 Autokauppa

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmissa järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuudeksi saadaan 66.5 % ja alalla on 31 000 palkansaajaa.

Palkkatiedusteluaineistossa autokaupan osalla järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuus on moottoriajoneuvojen kaupassa, huollossa ja huoltamotoiminnassa kaikkiaan 41.5 % vuonna 2017. Yritysrekisterin mukaan autokaupassa ja huollossa toimii vähintään 30 hengen yrityksissä 56.2 % alan 34 500 palkansaajasta.

Ala on yhtä suuri kuin aiemmin ja sopimusten piirissä on liki sama osuus palkansaajista edelliseen tutkimukseen verrattuna. Työnantajaosapuolena sopimuksissa on yleisimmin Autoalan Keskusliitto ja palkansaajaosapuolena ovat Teollisuusliitto, AKT ja Ammattiliitto PRO. Autoliikenteen Työnantajaliitto erosi EK:sta vuoden 2018 alussa.

	Tietojen ajan-kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Kattavuus %
Autoalan toimihenkilöitä koskeva työehtosopimus	18/06	600	4 000	5 334	75.0
Autoalan Keskusliitto ry	(15/02)	520	3 900	5 390	72.4)
Ammattiliitto PRO ry					
Autoalan kaupan ja korjaamotoiminnan tes	18/06	540	14 800	23 181	63.8
Autoalan Keskusliitto ry	(15/02)	-	14 600	23 500	62.1)
Auto- ja Konealan Unioni AKU ry, Teollisuusliitto					
Huoltokorjaamoiden työehtosopimus	17/03	140	670	1 000	67.0
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry	(12/12)	148	690	1 200	57.5)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry					
Autonrengasalan työehtosopimus	19/06	70	1 000	1 500	66.7
Autonrengasliitto ry	(14/03)	75	1 150	1 470	78.2)
Teollisuusliitto ry					
Yhteensä 2017/2018			20 470	31 015	66.5
Yhteensä 2013/2014			20 340	31 560	64.7

5.4.2 Vähittäis- ja tukkukauppa

Työehtosopimusten yleissitovuusratkaisujen perusteella kaupan alan palkansaajista 58.9 % on työssä järjestäytyneissä yrityksissä. Kaikkiaan alalla on palkansaajia 175 400 ja heistä toimii järjestäytyneissä yrityksissä 103 300. Palkkarakennetilaston perusteella osuus on 74.6 % eli huomattavasti suurempi. Niiden mukaan alan palkansaajien määrä on 188 100 ja järjestäytyneissä yrityksissä työskentelevien määrä on 140 300. Tukkukaupassa osuus on 51.7 ja vähittäiskaupassa 89.4 %. Palkansaajien määrät ovat yhä työnantajien palkkatilastoissa huomattavasti suuremmat kuin yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle tehdyissä ilmoituksissa.

Alalla on runsaasti tilapäistä ja osa-aikaista työvoimaa, mikä nostaa juuri palkkailmoituksiin sisältyvien palkansaajien määrää. Tilastokeskuksen mukaan vähittäiskaupassa osa-aikaisia oli peräti 39 % henkilöstöstä vuonna 2014. Alalla on lisäksi runsaasti kausivaihteluja.

Tukkukaupassa vähintään 30 henkeä työllistävissä yrityksissä toimii 57.9 % palkansaajista. Vähittäiskaupassa vastaava osuus on 62.4 %. Alan pääsopimus on Suomen Kaupan Liiton ja Palvelualojen ammattiliiton välinen.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Kaupan työehtosopimus	18/09	-	88 000	153 864	57.2
Suomen Kaupan Liitto ry	(14/06)	2 180	100 000	169 883	58.9)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Optikoiden työehtosopimus	18/06	10	750	1 100	68.2
Kaupan liitto ry	(14/09)	10	530	1 100	48.2)
ERTO ry/Suomen Optometrian Ammattilaiset ry					
Varasto- ja kuljetusesimiesten tes	18/09	-	1 500	2 596	57.8
Suomen Kaupan Liitto ry	(15/01)	280	1 100	1 910	57.6)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Vähittäiskaupan esimiesten työehtosopimus	18/09	-	5 100	9 000	56.7
Suomen Kaupan Liitto	(15/01)	400	2 700	5 730	47.1)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Apteekkien työntekijöiden työehtosopimus	17/12	615	3 380	3 391	99.7
Apteekkien Työnantajaliitto ry	(14/10)	615	3 400	3 470	98.0)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Farmaseuttisen henkilöstön työehtosopimus	18/01	615	4 500	4 500	100.0
Apteekkien Työnantajaliitto ry	(13/10)	615	4 500	4 960	90.7)
Suomen Farmasialiitto ry					
Kotitalouskone- ja kodintekniikkahuoltoja sekä palveluautomaattialaa koskeva työehtosopimus	2 18/01	4	107	900	11.9
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2 (13/12)	5	203	1 050	19.3)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Yhteensä 2017/2018			103 337	175 351	58.9
Yhteensä 2013/2014			112 433	188 103	59.8

5.5 Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Alan sopimukset ovat Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sekä Palvelualojen ammattiliitto ry:n välisiä. Työnantajaliiton jäsenyritysten palveluksessa on 98.1 % palkansaajista työehtosopimustarkastelun perusteella. Palkkatiedustelujen perusteella laskettu vastaava osuus on selvästi pienempi, 82 %. Vähintään 30 hengen yrityksissä toimii 44.7 % alan palkansaajista.

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle annettujen ilmoitusten perusteella järjestäytyneiden palkansaajien lukumäärä alalla on 62 200 vuonna 2017. Palkka- ja yritystilastojen mukaan alalla on vuonna 2017 55 200 palkansaajaa, joista

järjestäytyneiden, EK:n jäsenten, palveluksessa on 45 200. Alalla on paljon osa-aikaisia työntekijöitä ja lyhyitä työsuhteita, mikä aiheuttanee osaltaan epävarmuutta ilmoituksissa. Ero järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien määrissä ei kuitenkaan selity tilastoinnin eroilla. Yleensä palkkailmoituksissa olevat luvut ovat suurempia kuin yleissitovuuden vahvistautumislautakunnan laskemat luvut. Molempien lähteiden mukaan ala on kasvanut hieman.

	Tietojen ajan-kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Kattavuus %
Matkailu-, ravintola- ja vapaa ajan palveluita koskeva työehtosopimus	18/04	2 662	56 000	57 107	98.1
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry	(13/12)	2 203	50 000	55 560	90.0)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Matkailu-, ravintola- ja vapaa ajan palveluita koskeva esimiesten työehtosopimus	18/04	2 226	5 000	5 101	98.0
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry	(13/12)	2 203	5 000	5 562	89.9)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Yhteensä 2017/2018			61 000	6 2208	98.1
Yhteensä 2013/2014			55 000	6 1122	90.0

5.6 Liikenne

5.6.1 Rautatieliikenne

Rautatiealalla työnantajaosapuolena on nykyisin Palvelualojen työnantajat ry. Sen ja JHL:n ja Pardian väliset sopimukset eivät olleet aiemmin yleissitovia, koska ne olivat päällekkäisiä muiden sopimusten kanssa. Sopimuksia ei ole enää lautakunnassa käsitelty. Myös aiempi ylempien toimihenkilöiden sopimus on lakannut. Muutoin sopimukset ovat yleissitovia ja varsin kattavia. Alalla palkansaajien määrät ovat yhä hieman vähentyneet.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Asiakaspalvelua, liikenteenhoitoa ja -ohjausta sekä hallinnollisia ja muita toimitotehtäviä koskeva		18/06	4	628	628	100.0
Liikenne- ja Erytysalojen Työnantajaliitto ry		(14/06)	3	1 017	1 017	100,0)
Rautatievirkamiesliitto ry						
Rautatiealan työehtosopimus		18/06	3	3 100	3 400	91.2
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/12)	3	4 166	4 350	95.8)
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry						
Veturimiestehtäviä rautatieliikenteessä koskeva tes		18/06	1	1 200	1 217	98.6
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/12)	1	1 381	1 381	100.0)
Veturimiesten liitto ry						
Palvelualojen työnantajat ry:n ja JHL ry:n välinen korjaamoalan työehtosopimus						
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(14/08)	1	300	(15 000)	2.0)
Julkisten ja hyvinvointipalvelujen liitto JHL ry						
Palvelualojen työnantajat ry:n ja Pardia ry:n välinen korjaamoalan työehtosopimus						
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(14/08)	2	220	(26 000)	0.8)
Palkansaajajärjestö Pardia ry						
PALTA ry:n ja RVL ry:n välinen tutkimus-, suunn.- ja hall.tehtävissä olevia yl. th. koskeva tes						
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	210	(14/12)	1	(2)	(2)	-)
Rautatievirkamiesliitto ry						
Yhteensä 2017/2018				4 928	5 245	94.0
Yhteensä 2013/2014				7 084	6 748	97.3

5.6.2 Muu liikenteen toimiala, varastointi ja rahtaus

Rautatieliikenteen lisäksi muilla henkilö- ja tavaraliikenteen, varastoinnin ja rahtauksen toimialoilla on yritysrekisterin mukaan 92 500 palkansaajaa vuonna 2017, mikä on hieman pienempi kuin vuonna 2014, jolloin määrä oli 95 500. Vuonna 2017 järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa heistä on palkkailmoitusten perusteella 42.5 % ja vähintään 30 hengen yrityksissä 60.5 %. Vuonna 2014 järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa oli 52.9 % alan palkansaajista. Järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien määrä oli vuonna 2014 50 500 ja vuonna 2017 se on 39 300.

Yleissitovuusratkaisujen mukaan alalla on vuonna 2017 76 500 palkansaajaa, joista 62.3 % (47 600) on järjestäytyneiden yritysten palveluksessa. Alan palkansaajien määrä on yleissitovuusratkaisujen mukaan säilynyt liki ennallaan vuodesta 2014.

Edellisestä tutkimuksesta lähtien myös meriliikenne sisältyy yleissitovuusratkaisujen lukuihin. Vuonna 2014 vesiliikenteen sopimusten piirissä oli 10 000 palkansaajaa, joista 8 700 (86.9%) järjestäytyneiden yritysten palveluksessa. Vuonna 2017 vesiliikenteessä työskentelee 10 600 palkansaajaa ja heistä 9 100 (85.6 %) toimii järjestäytyneissä yrityksissä.

Lentoliikenteessä lähes kaikki palkansaajat toimivat järjestäytyneissä yrityksissä. Alan työnantajaliitossa, Palvelualojen työnantajat, oli vuoden 2018 alussa kolme lentoliikenteen matkustamohenkilöstön sopimuksessa mukana olevaa jäsentä. Lentoliikenteen palveluissa yrityksiä on toimintojen ulkoistamisen seurauksena 15. Työntekijäosapuolina lentoliikenteen sopimuksissa ovat Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyyhdistys sekä Ilmailualan Unioni. Myös linja-autoliikenne on korkeasti järjestäytynyt. Sen sijaan kuorma-autoalalla on paljon pieniä yrityksiä. Näillä aloilla sopimusten osapuolina ovat EK;sta 2018 alussa eronnut Autoliikenteen Työnantajaliitto ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT. Myös taksiliikenteessä yritykset ovat pieniä ja työnantajien järjestäytyminen on vähäistä.

Ahtausalalla työnantajia edustaa Satamaoperaattorit ja huolinta- ja varastointialalla Palvelualojen työnantajat PALTA ry. Jälkimmäinen solmii myös matkatoimistoalan sopimuksen AKT:n jäsenjärjestön, Matkailun Ammattiliitto MAIL:n kanssa. Toimihenkilöliitoista alan sopimuksissa ovat mukana ERTO ja Ammattiliitto PRO. Uusissa meriliikenteen sopimuksissa työnantajia edustaa Suomen varustamot ry, toimihenkilöitä Suomen Laivanpäälystöliitto ja Suomen Konepäälystöliitto sekä työntekijöitä Suomen Merimies-Unioni.

Tässä tarkasteltujen alojen sopimukset ovat yleissitovia taksiliikenteen sopimusta ja Arctia Shippingin sopimuksia lukuun ottamatta.

Liikenteen toimialalla on työehtosopimukseen perustuvissa laskelmissa palkansaajia selvästi enemmän kuin yleissitovuusratkaisujen laskelmissa. Tämä ero voi hyvinkin johtua erilaisista tilastoinnin perusteista, koska alalla on paljon pieniä yrityksiä ja osa-aikaisia ja kausiluonteisia työsuhteita.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Linja-autohenkilökunnan työehtosopimus		17/03	158	8 050	8 818	91.3
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry		(13/11)	132	6 980	8 459	82.5)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Taksiliikenteen työehtosopimus	2	17/05	106	180	8 205	2.2
Taksiliikenteen Työnantajat ry	2	(14/12)	132	300	8 395	3.6)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry						
Autoliikennealojen toimihenkilöitä koskeva tes		17/03	483	3 560	4 000	89.0
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry		(13/11)	457	3 250	4 000	81.3)
Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry						
Kuorma-autoalan työehtosopimus		17/03	548	11 463	27 507	41.7
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry		(13/11)	556	11 796	27 738	42.5)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Muuttopalvelualan työehtosopimus	210	17/12	13	533	-	-
Palvelualojen työnantajyhdistys PALTA ry						
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Säiliöauto- ja öljytuotealaa sekä niihin liittyviä toimintoja koskeva tes		17/03	72	1 214	1 650	73.6
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry, Öljytuote ry		(13/11)	60	1 240	1 800	68.9)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Kaupan automiesten työehtosopimus		17/03	79	363	431	84.2
Kaupan liitto ry, PALTA ry	3	(13/09)	-	510	600	85.0)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Lentoliikenteen palveluja koskeva työehtosopimus		18/05	15	3 000	3 300	90.9
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(13/12)	15	3 000	3 500	85.7)
Ilmailualan Unioni IAU ry						
Matkustamohenkilöstöä koskeva työehtosopimus		17/06	3	2 161	2 600	83.1
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(15/01)	2	1 600	1 900	84.2)
Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttilyhdistys ry						
Tullaajien ja huolintatyönjohtajien työehtosopimus		18/05	14	70	120	58.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/01)	15	80	170	47.1)
Ammattiliitto PRO ry						
Ahtausalan toimihenkilöiden työehtosopimus		18/11	37	279	256	109.0
Satamaoperaattorit ry		(14/11)	40	300	350	85.7)
Ammattiliitto PRO ry						
Ahtausalan teknisten toimihenkilöiden tes		18/11	37	233	213	109.4
Satamaoperaattorit ry		(14/01)	40	300	350	85.7)
Ammattiliitto PRO ry						
Ahtausalan työehtosopimus		16/12	39	2 250	2 149	104.7
Satamaoperaattorit ry		(14/01)	40	2 250	2 506	89.8)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						

TYÖEHTOSOPIMUSTEN KATTAVUUS VUOSINA 2017/2018

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Terminaalitoimintaa koskeva työehtosopimus		17/03	37	828	1 000	82.8
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry		(13/12)	28	900	1 000	90.0)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Matkatoimistoja koskeva työehtosopimus		15/12	4	1 360	1 530	88.9
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(13/05)	52	1 919	2 150	89.3)
AKT ry, Matkailun Ammattiliitto MAILLI ry						
Huolinta-alan toimihenkilöiden työehtosopimus		16/12	90	2 200	3 000	73.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/02)	90	3 000	3 600	83.3)
Erytysalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry						
Huolinta-alan varustoterminaali- ja satamatyön tekijöitä koskeva tes		17/02	90	800	1 100	72.7
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/01)	90	800	1 100	72.7)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Kotimaan matkustaja-alusliikenteen työehtosopimus		19/01	66	1 600	1 700	94.1
Palta ry, Suomen Matkustajalaivayhdistys ry	10	(12/01)	73	1 000	1 500	66.7)
Konepäällystöliitto, Laivanpäällystöliitto, Suomen Merimies-Unioni						
Kansipäällystöä ja sairaanhoitajia koskeva työehtosopimus		17/09	28	672	853	78.8
Suomen varustamot ry	10	(13/12)	28	1 511	1 741	86.8)
Laivanpäällystöliitto ry						
Ulkomaanliikenteen pientonniston päällystön tes	X					
Suomen varustamot ry	10	(14/12)	8	137	147	93.2)
Konepäällystöliitto, Laivanpäällystöliitto						
Ulkomaanliikenteen pientonniston kansipäällystöä koskeva työehtosopimus	10	18/11	5	69	87	79.3
Suomen Varustamot						
Suomen Laivanpäällystöliitto ry						
Ulkomaanliikenteen pientonniston konepäällystöä koskeva työehtosopimus	10	17/09	5	36	46	78.3
Suomen Varustamot						
Suomen Konepäällystöliitto ry						
Konepäällystöä koskeva työehtosopimus	10	17/09	-	560	711	78.8
Suomen Varustamot ry						
Suomen Konepäällystöliitto ry						
Erikaisalusten kansi- ja konemiehistöä sekä taloushenkilökuntaa koskeva työehtosopimus	210	17/09	1	200	-	-
Suomen Varustamot ry						
Suomen Merimies-Unioni ry						

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Arctia Shipping konsernin konventionaalisten jäänmur- tajien konepäällystöstä koskeva tes	210	17/09	1	40	-	-
Suomen Varustamot ry						
Suomen Konepäällystöliitto ry						
Arctia Shipping konsernin konventionaalisten jäänmur- tajien konepäällystöstä koskeva tes	210	17/09	1	20	(710)	2.8
Suomen Varustamot ry						
Suomen Konepäällystöliitto ry						
Ulkomaanliikenteen kauppa-alkusia koskeva tes		17/06	25	1 700	1 637	103.8
Suomen varustamot ry	10	(13/12)	25	1 700	2 150	79.1)
Suomen Merimies-Unioni SMU ry						
Ulkomaanliikenteen matkustaja-alussopimus		17/06	3	4 000	5 285	75.7
Suomen varustamot ry	10	(13/12)	3	4 200	4 258	98.6)
Suomen Merimies-Unioni SMU ry						
Losseja koskeva työehtosopimus		19/02	2	203	318	63.8
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	10	(14/04)	1	198	268	73.9)
JHL ry, Suomen Merimies-Unioni SMU ry						
Yhteensä 2017/2018				47 644	76 516	62.3
Yhteensä 2013/2014				46 971	77 682	64.5

5.7 Tietoliikenne

5.7.1 Postin toiminta, jakeluala

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmissa postin toimialalla on vuonna 2017 22 000 palkansaajaa järjestäytyneissä yrityksissä ja toimialalla on palkansaajia kaikkiaan 23 900. Näistä Postin palveluksessa on 15 900 palkansaajaa ja he kaikki ovat siten järjestäytyneen yrityksen palveluksessa.

Osoitteettomien lähetysten jakelua koskeva sopimus ei ole yleissitova. Alalla on kaikkiaan noin 20 yritystä. Postin ulkopuoliset jakajat ovat valtaosin osa-aikaisia ja työsuhteet ovat lyhyitä. Yritysrekisterin mukaan alalla 77.6 % toimii järjestäytyneen yrityksen palveluksessa.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %	
Viestinvälitys- ja logistiikka-alan työehtosopimus	17/12	5	15 892	15 900	99.9	
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/10)	4	16 595	16 600	99.9)	
Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry						
Viestinvälitys- ja logistiikka-alan ylempien toimihenkilöiden tes	17/12	4	562	600	93.7	
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/12)	4	707	730	96.8)	
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry						
Osoitteettomien lähetysten erillisjakelua koskeva	2	19/01	21	5 500	7 400	74.3
Suoramainonnan ja kaupunkilehtien erillisjakelun yhdistys	210	(11/12)	20	5 600	7 000	75.7)
Suomen Mainosjakajien Etujärjestö ry						
Yhteensä 2017/2018				21 954	23 900	91,9
Yhteensä 2013/2014				22 902	24 330	94.1

5.7.2 Puhelin- ja tietoliikenne

Työehtosopimuksissa teleala oli vuoden 2014 tutkimuksessa erotettavissa omaksi sopimusalakseen. Sähköalan tes-energia-ICT-verkostosopimuksen sopimusalojen täsmennys mahdollisti sopimuksen jakamisen energia-alan ja telealan kesken. Se esiintyy työehtosopimuslistauksessa siten kahdesti, telealan lisäksi myös energia-alalla, ja molempiin sisältyy vain kyseiselle alalle kuuluvien palkansaajien lukumäärätiedot.

Työntekijäsopimuksen rinnalla alalla ovat myös toimihenkilösopimukset. Työnantaja alalla edustaa Palvelualojen työnantajat PALTA ry. Työntekijöiden sopijaosapuolena sopimuksissa ovat Sähköalojen ammattiliitto ja JHL. Toimihenkilöitä edustavat Ammattiliitto PRO ja ylempien toimihenkilöiden YTN.

Vuonna 2017 alalla on yleissitovuusratkaisujen laskelmien perusteella 19 000 ja yritysrekisteritietojen mukaan 10 800 palkansaajaa. Ero johtunee sopimusalan määrittelyn epätarkkuudesta tilastoinnissa.

Työehtosopimusaineiston mukaan järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on 15 100 palkansaajaa ja osuus kaikista alan palkansaajista on 79.5 %. Ala on varsin keskittynyt. Yritysrekisterin mukaan vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä toimii 90.5 % alan palkansaajista vuonna 2017.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Sähköalan tes energia-ICT-verkosto	17/12	39	2 178	3 054	71.3
Energiateollisuus, Palvelualojen työnantajat PALTA	(13/12)	40	1 543	3 294	46.8)
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Sähköalojen ammattiliitto					
ICT-alan työehtosopimus toimihenkilöille	17/12	90	9 279	11 591	80.1
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/06)	96	9 286	11 872	78.2)
Ammattiliitto PRO ry					
ICT-alan työehtosopimus ylemmille toimihenkilöille	17/12	67	3 668	4 385	83.6
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(13/12)	118	3 188	4 084	78.1)
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry					
Yhteensä 2017/2018			15 125	19 030	79.5
Yhteensä 2013/2014			14 017	19 250	72.8

5.8 Rahoitus- ja vakuutustoiminta

Rahoitus- ja vakuutusallalla järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuus on kaikkiaan 93 % yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle annettujen ilmoitusten perusteella. Työnantajien palkkatiedustelujen mukaan osuus on 97.2 %. Vähintään 30 hengen yrityksissä alalla työskentelee 82.9 % palkansaajista. Alalla oli yritysrekisterin mukaan yhteensä 40 600 palkansaajaa vuonna 2017. Lähteiden väliset erot lukumäärissä ovat yhä melko pienet ja muutos vuodesta 2014 on vähäistä.

Työnantajaosapuoli sopimuksissa on Finanssiala ry, entinen Finanssialan Keskusliitto ry, ja palkansaajia edustavat Ammattiliitto PRO, Ammattiliitto Nousu, YTN ja Vakuutusväen Liitto.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Rahoitusalan työehtosopimus	18/05	178	25 000	26 800	93.3
Finanssiala ry, PALTA ry	(13/12)	314	25 000	29 800	83.9)
Ammattiliitto Nousu ry, YTN ry, PRO ry					
Rahoitusalan siivoojia koskeva työehtosopimus	18/02	250	100	108	92.6
Finanssiala ry, PALTA ry	(13/12)	314	200	241	83.0)
Ammattiliitto Nousu ry, Ammattiliitto PRO ry					
Vakuutusalan työehto- ja palkkasopimukset	18/02	57	10 000	10 843	92.2
Finanssiala ry, PALTA ry	(12/11)	72	11 000	12 303	89.4)
Vakuutusväen Liitto VvL ry					
Yhteensä 2017/2018			35 100	37 751	93.0
Yhteensä 2013/2014			36 200	42 344	85.5

5.9 Kiinteistöpalvelut, tutkimuspalvelut ja liike-elämän palvelut

5.9.1 Tietotekniikan palveluala

Tietoalan palveluja tarkastellaan liike-elämän palvelujen osalta erikseen. Sopimus-alalle kuuluvat yritykset, jotka tarjoavat tietotekniikan järjestelmä-, ohjelmisto- tai käsittelypalveluita. Vuonna 2017 tietotekniikan palvelualoilla työskentelee yleisistovuuden vahvistamislautakunnan laskelmien mukaan 47 000 palkansaajaa, joista 27 000 järjestäytyneiden yritysten palveluksessa. Palkansaajien määrä alalla on lisääntynyt 3 000:lla ja siten kattavuusprosentti on hieman alentunut. Järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuus on vuonna 2017 oli 57.4 %, kun se oli vuonna 2014 62.3 %.

EK:n palkkailmoitusten perusteella alalla on kaikkiaan 57 100 palkansaajaa vuonna 2017, joista 26 500 järjestäytyneiden yritysten palveluksessa. Alan palkansaajien kokonaismäärä on niiden mukaan kohonnut 9 000 ja järjestäytyneiden yritysten palveluksessa olevien palkansaajien määrä on laskenut 3 000. Siten kattavuus on laskenut vuoden 2013 61.2 %:sta 46.4 %:iin vuonna 2017.

Tietotekniikan palvelualalla toimii vuonna 2017 285 vähintään 30 hengen yritystä ja niissä on 70.1 % alan palkansaajista. Alalla on yrityksiä kaikkiaan 6 600. Alalla on

erittäin paljon pieniä järjestäytymättömiä yrityksiä. Alan työntajaliittoon, Teknolohiateollisuus ry, kuuluu 208 tietualan palveluja tarjoavaa jäsenyritystä vuonna 2017.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Tietotekniikan palvelualan työehtosopimus	16/12	208	27 000	47 018	57.4
Teknolohiateollisuus ry	(13/06)	218	27 500	44 147	62.3)
Tietualan toimihenkilöt ry, YTN ry					
Yhteensä 2017/2018			27 000	47 018	57.4
Yhteensä 2013/2014			27 500	44 147	62.3

5.9.2 Muut liike-elämän palvelut

Työntajien yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle ilmoittamien tietojen mukainen työehtosopimusten kattavuus muiden liike-elämän palveluiden kuin tietualan osalla on 65 %. Tilastokeskukseen toimitettujen palkkatietojen perusteella osuus on 45.1 %. Yritysrekisterin mukaan aloilla on kaikkiaan 235 500 palkansaa- jaa, kun yleissitovuuslaskelmissa luku on 191 800. Vähintään 30 hengen yrityksissä työskentelee 64.2 % palkansaaajista. Ero palkansaaajien määrissä on yhä suuri, noin 43 700. Työvoiman vuokrauspalveluissa toimi yritysrekisterin mukaan 46 200 palkansaaajaa vuonna 2017 ja heistä vain 21 000 sisältyy henkilöstöpalvelualan sopi- mukseen. Lisäksi monilla aloilla toimii runsaasti pieniä yrityksiä ja osa-aikaista työ- voimaa, mikä vaikeuttaa tilastointia. Tällaisia ovat mm. kiinteistönhoito- ja siivous- palvelut, turvallisuuspalvelut ja puhelinkeskusten toiminta. Näillä aloilla lyhytaikai- set työsuhteet ja osa-aikaisuus on muutettu yleissitovuuden vahvistamislautakun- nan laskelmissa usein henkilötyövuosiksi.

Ala on kasvanut voimakkaasti. Palkansaaajien määrä alalla on yritysrekisteritilasto- jen mukaan kohonnut 25 500 vuodesta 2013 ja vahvistamislautakunnan laskelmissa nousua on 48 200.

Alan suurimpia työntajaliittoja ovat Kiinteistöpalvelut ry, Palvelualojen työntajajat PALTA ry ja Suunnittelu- ja Konsulttitoimistojen Liitto SKOL ry. Työntekijäliit- tona on yleisimmin Palvelualojen ammattiliitto ja toimihenkilöitä edustavat lähinnä Ammattiliitto PRO ja Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO. Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö, YTN, solmii konsulttialan sopimuksen SKOL:n kanssa.

Arkkitehdeillä on uusi erillinen ylempien toimihenkilöiden sopimus. Testaus- ja laboratorioalalla on kaksi yleissitovuutta vailla olevaa sopimusta. Myöskään taloushallinnon ja puhelinpalveluiden sopimukset eivät ole yleissitovia. Rahankäsittelypalvelualan sopimus on muuttunut yleissitovuutta vailla olevaksi.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Palvelualojen Toimialaliiton toimihenkilöitä koskeva tes						
Palvelualojen Toimialaliitto ry						
Ammattiliitto PRO ry	2	18/03	200	5 000	18 000	27.7
Palvelualojen Toimialaliitto ry	2	(13/12)	200	5 000	20 000	25.0
Ammattiliitto PRO ry						
Kiinteistöpalvelualan toimihenkilöitä koskeva tes		16/12	400	6 000	7 695	78.0
Kiinteistöpalvelut ry		(14/03)	400	6 000	7 205	83.3
Ammattiliitto PRO ry						
Taloushallintoalan työehtosopimus	2	16/12	173	2 891	10 700	27.0
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(13/12)	142	1 859	8 426	22.1
Erytysalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry,						
Ammattiliitto PRO ry						
Yrityskehitysorganisaatioita koskeva tes	210	16/12	10	225	950	23.7
PALTA ry						
YTN ry						
Palkka- ja henkilöstöhallintoalan toimihenkilöiden tes	210	19/06	1	244	3135	7.8
PALTA ry						
Ammattiliitto PRO ry						
Suunnittelu- ja konsulttialan toimihenkilöiden tes		16/12	179	3 400	6 000	56.7
Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL		(13/12)	205	4 000	6 385	62.6
Ammattiliitto PRO ry						
Suunnittelu- ja konsulttialan ylempien toimihenkilöiden tes		16/12	179	15 700	19 500	59.5
SKOL, Arkkitehtitoimistojen liitto ry		(13/12)	205	10 000	15 600	64.1
Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry						
Arkkitehtisuunnittelualan ylempien toimihenkilöiden työehtosopimus	10	18/01	347	2 200	2 500	88.0
Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry, PALTA ry						
YTN ry						
Testaus- ja laboratorioalan työehtosopimus	2	19/02	1	94	(553)	17.0
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(14/08)	1	101	(418)	24.2
JHL ry, Palkansaajajärjestö Pardia ry,						
Ylemmät Toimihenkilöt YTN						
Yksityisen laboratorioalan toimihenkilöiden tes		17/12	9	459	525	87.4
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	3	(14/12)	13	450	600	75.0
Ammattiliitto PRO ry, Ylemmät Toimihenkilöt YTN						

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Tarkastusalan työehtosopimus	2	18/12	3	808	2 400	33.7
Liikenne- ja Erityisalojen Työnantajat, PALTA ry	2	(14/04)	5	650	2 300	28.3)
Palkansaajajärjestö Pardia ry, YTN ry						
Talonmiehen työtä ja siivousta koskeva tes						
Kiinteistöpalvelut ry		(12/10)	-	3 000	5 500	54.5)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Henkilöstöpalvelualan työehtosopimus		18/03	305	16 500	21 000	78.6
Henkilöstöpalveluyritysten Liitto ry		(14/03)	281	6 800	10 200	66.7)
Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry						
Rahankäsittelypalvelut-alan työehtosopimus	4	17/09	1	330	1 034	31.9
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/03)	1	479	1 034	46.3)
Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry, Ammattiliitto PRO ry						
Vartiointialan työehtosopimus		19/03	34	7 800	10 828	72.0
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/08)	27	7 687	8 798	87.4)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Kiinteistöpalvelualan työntekijöitä koskeva tes		17/12	400	59 000	75 188	78.5
Kiinteistöpalvelut ry		(13/12)	400	43 000	52 540	81.8)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Kuvanvalmistamaita koskeva työehtosopimus		18/08	4	84	150	56.0
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(12/12)	4	117	200	58.5)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Tulostusalan työehtosopimus		18/12	11	800	1 500	53.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(13/12)	15	631	900	70.1)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Asiakaspalvelu- ja telemarkkinointialaa koskeva työeh- tosopimus	2	18/10	29	2 000	9 000	22.2
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(12/05)	37	2 269	8 000	28.4)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Luottotieto- ja perintäalan työehtosopimus		18/06	12	1 200	1 700	70.6
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(12/12)	9	1 164	1 440	80.8)
Ammattiliitto PRO ry						
Yhteensä 2017/2018				124 735	191 805	65.0
Yhteensä 2013/2014				90 207	143 628	62.8

5.10 Koulutus

Yksityisellä koulutusallalla on yleissitovuusratkaisujen perusteella vuonna 2017 65 800 palkansaajaa, joista 94.7 % toimii järjestäytyneen työnantajan palveluksessa. Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan alalla on 6 900 palkansaajaa joten ero on suuri. Sopimusalamääritykset ovat siten varsin erilaiset. Yliopiston henkilökuntaa ei lasketa mukaan yritysrekisterin lukuihin. Yliopistojen henkilöstön määräksi työnantajaliitto on ilmoittanut 32 000 vuonna 2017, mikä kaventaa eroa vain osin.

Yliopistot sisältyvät yleissitovuusratkaisujen lukuihin ja järjestäytyneiden yritysten palveluksessa alalla on niiden mukaan 94.7 % alan palkansaajista. Yliopistot ovat alan työnantajaliiton jäseniä.

Yleissitovien sopimusten työnantajaosapuolina ovat Sivistystyönantajat ry ja Palvelualojen työnantajat PALTA ry. Työntekijäpuolella sopimuksissa ovat mukana lähinnä STTK:n Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty, SAK:n Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ja akavalainen Opettajien Ammattijärjestö OAJ.

Sivistystyönantajat ry:n jäseniä ovat yksityiset oppilaitokset, peruskoulut, lukiot, kansalaisopistot yms, ammatilliset perus- ja erityisoppilaitokset ja musiikkioppilaitokset, sekä ammattikorkeakoulut ja uutena yliopistot. Liitto ilmoittaa internet-sivuillaan jäsentensä palveluksessa olevien palkansaajien määräksi 54 000, joista siis 32 000 oli yliopistojen palveluksessa vuoden 2018 alussa. Alalla yhtiömuodot saattavat vaihdella ja eron palkansaajien kokonaismäärissä saattaa selittää se, että palkkatilastoinnissa ovat mukana vain lähinnä osakeyhtiömuotoiset oppilaitokset. Erottelu yksityisen ja julkisen sektorin välillä alalla on siten epätarkkaa.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Yksityisen opetusalan työehtosopimus		18/06	284	20 000	29 550	67.7
Sivistystyönantajat ry		(12/12)	280	18 900	28 250	66.9)
Jyty ry, JHL ry, OAJ ry						
Avaintyönantajat AVAINTA ry:n opetusalan tes	2	17/12	39	8 300	(20 000)	41.5
Avaintyönantajat AVAINTA ry	2	(13/12)	20	8 200	(28 250)	29.0)
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry						
Liikenneopetusalan työehtosopimus		15/12	62	498	1 000	49.8
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/10)	75	488	1 000	48.8)
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry						
Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten tes		18/07	12	1 250	2 955	42.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/02)	13	1 700	2 456	69.2)
OAJ ry, Jyty ry, JHL ry						
Yliopistojen yleinen työehtosopimus		18/07	14	32 000	32 000	100.0
Sivistystyönantajat ry	10	(13/12)	14	35 700	35 700	100.0)
JHL ry, Palkansaajajärjestö Pardia ry, Juko ry						
Ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien tes	10	18/08	14	68	78	87.2
Palvelualojen työnantajat PALTA ry						
YTN ry						
Ylioppilaskuntien työehtosopimus	10	18/08	13	162	170	95.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry						
YTN ry						
Yhteensä 2017/2018				62 278	65 753	94.7
Yhteensä 2013/2014				64 988	67 406	96.4

5.11 Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut

Terveydenhuollossa ja sosiaalipalveluissa julkisen ja yksityisen sektorin merkitys on muuttumassa ja ero ulkoistamisen myötä hämärtyvässä. Yritysrekisterin mukaan yritykset työllistävät alalla 67 600 palkansaajaa vuonna 2017. Se on selvästi vähemmän kuin yleissitovuuden vahvistamislautakunnan laskelmissa, joissa luku on 89 900.

Ero alan palkansaajien kokonaismäärässä aiheutuu sosiaalipalveluista. Alalla oli työnantajayhteisön, Sosiaalialan Työnantajat, mukaan vuonna 2014 55 % palkansaajista yleishyödyllisten yhteisöjen palveluksessa. Kaikkiaan tämä merkitsi vuonna 2014 noin 20 000 palkansaajaa ja näiden poisjääminen yritysrekisteritilastosta selittää eron liki täysin myös vuonna 2017.

Palkkailmoitusten perusteella järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuutta ei voi tilastoista luotettavasti laskea. Ilmoitusten mukaan heitä on alalla 70 000 eli enemmän kuin yrityrekisterin ilmaisema palkansaajien kokonaismäärä. Yleissitovuusratkaisuista laskettu järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien määrä alalla on 83 000. Se on kasvanut 23 400 vuodesta 2014 ja on nyt selvästi enemmän kuin palkkarakennetilastossa. Tässäkin nousu kohdistuu sosiaalipalvelualaan ja saattaa johtua yleishyödyllisten yhteisöjen palkansaajien ottamisesta mukaan vahvistamislautakunnalle annettuihin ilmoituksiin. Näistä lähteistä lasketut järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuudet poikkeavat siten toisistaan enää vain vähän. Yrityrekisterin mukaan osuus on 100 prosenttia ja työehtosopimusratkaisuiden mukaan 92.4 %.

Keskeinen alan työnantajaliitto on Hyvinvointiala HALLI, mikä yhdistää aiemmat Terveyspalvelualan Liiton ja Sosiaalialan Työnantajat, ja Palvelualojen työnantajat PALTA. Terveyspalvelualan Liiton jäsenet ovat lähinnä lääkäriasemia, sairaaloita, kuntoutuslaitoksia ja terveyskylpylöitä, terveyspalveluja antavia vanhainkoteja sekä laboratorio-, fysioterapia- ja röntgenalan yrityksiä. Avaintyönantajat AVAINTAn sopimukset eivät ole yleissitovia.

Palkansaajia edustavat lähinnä julkisen sektorin toimihenkilöliitot, TSN (Tehyn, Suomen Lähi- ja Perushoitajaliiton ja ERTO:n muodostama neuvottelujärjestö), Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ja Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty. Julkisalojen koulutettujen neuvottelujärjestö, Juko, on akavalaisten liittojen muodostama neuvottelujärjestö. Talentia on akavalainen Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Tekniikan ja peruspalvelujen neuvottelujärjestö KTN on taas joidenkin STTK:n ja Akavan kunta-alan liittojen edunvalvontajärjestö.

Hammaslääkärialan ja terveyspalvelualan rinnakkainen sopimus eivät ole yleissitovia. Henkilökohtaisia avustajia koskeva sopimus ei ole lautakunnan mielestä varsinainen työehtosopimus, koska työnantajat ovat useimmiten yksityishenkilöitä. Alalla on useita päällekkäisiä sopimuksia.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Avaintyönantajat AVAINTA ry:n ja Terveys- ja Sosiaalialan neuvottelujärjestön välinen sosiaalialaa koskeva tes	2	18/05	99	(4 613)	(50 838)	9.1
Avaintyönantajat AVAINTA ry	2	(10/12)	99	(4 600)	-	-)
Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN						
Avaintyönantajat AVAINTA ry:n työehtosopimus	2	17/12	632	(37 500)	(125 000)	30.0
Avaintyönantajat AVAINTA ry	2	(13/11)	379	(13 267)	-	-)
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Tekniikka ja terveys KTN ry						
Terveyspalvelualan työehtosopimus		18/12	166	21 262	22 549	94.3
Hyvinvointiala HALI ry		(14/03)	170	19 840	25 000	79.4)
Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN						
Terveyspalvelualan työehtosopimus	2	19/01	8	2 965	(22 549)	13.1
Hyvinvointiala HALI ry	2	(14/05)	12	300	(25 000)	1.2)
Yksityisen Terveyspalvelualan Unioni ry						
Hammaslaboratorioalan työehtosopimus		18/09	80	430	650	66.2
Hammaslaboratorioliitto ry		(14/12)	100	500	650	76.9)
Ammattiliitto PRO ry						
Hammaslääkäreiden työnantajayhdistys ry:n ja Tehy ry:n välinen työehtosopimus	2	18/08	200	400	3 118	12.8
Hammaslääkäreiden työnantajayhdistys ry	2	(14/10)	250	650	2 999	21.7)
Tehy ry						
Ensihoitopalvelualan työehtosopimus		19/01	27	1 018	1 100	92.5
Suomen Sairaankuljetusliitto ry, Hyvinvointiala HALI ry		(14/12)	77	1 737	1 400	124.1)
Tehy ry						
Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus		18/12	1 058	56 576	61 767	91.6
Hyvinvointiala HALI ry		(13/10)	1 000	36 000	51 129	70.4)
TSN ry, JHL ry, Talentia ry, Jyty ry, Pardia ry						
Työkeskuksia koskeva työehtosopimus		17/12	11	393	700	56.1
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(13/12)	14	605	1 200	50.4)
Julkisten hyvinvointialojen liitto JHL ry						
Henkilökohtaisia avustajia koskeva työehtosopimus	2	18/02	3 715	(5 500)	(17 000)	32.4
Henkilökohtaisten avustajien työnantajaliitto ry	2	(14/10)	-	(2 800)	(12 350)	22.7)
Julkisten hyvinvointialojen liitto JHL ry						
Yhteensä 2017/2018				83 044	89 884	92.4
Yhteensä 2013/2014				59 632	82 378	72.4

5.12 Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut

Työehtosopimuksia yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen toimialalla ovat yksityisellä sektorilla tehneet melko pienet toisistaan poikkeavat alat. Sopimuksia on runsaasti elokuva- ja näyttämötaiteissa ja musiikin esittämisessä sekä muissa kulttuuri ja viihdepalveluissa. Näiden lisäksi yleissitovia sopimuksia on bingoalalla, hiusalalla ja pesulatoiminnassa. Sopimusten kattavuus on kaikkiaan 18 000 alojen 28 500 palkansaajasta eli 63.1 %. Yritysrekisterin mukaan aloilla on 29 800 palkansaajaa, joista järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa on palkkailmoitusten perusteella 19 200, 64.3 %. Alan kokonaispalkansaajamäärä on pysynyt liki ennallaan. Sen sijaan palkansaajien määrä järjestäytyneissä yrityksissä on laskenut EK:n palkka-aineiston mukaan 6 300:lla ja osuus palkansaajista on nyt lähes sama kuin työehtosopimusratkaisuissa.

Vuoden 2013 jälkeen alalle ei ole tullut uusia sopimuksia. Yleissitovuutta vailla ovat edelleen Elokuva- ja tv-tuotannon sekä Vakinaisten muusikkojen teatterityöehtosopimukset.

Vähintään 30 hengen yrityksissä alalla työskentelee 43.7 % palkansaajista, joten ala koostuu suurelta osin melko pienistä yrityksistä.

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Sosiaalialan järjestöjä koskeva työehtosopimus		19/01	290	4 915	6 000	81.9
Hyvinvointiala HALLI ry		(13/12)	200	4 392	6 000	73.2)
Erytisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry						
Urheilujärjestöjen työehtosopimus		17/12	59	757	1 000	75.7
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/02)	89	1 294	1 300	99.5)
Julkisten hyvinvointialojen liitto JHL ry						
Urheilujärjestöjen valmentajien työehtosopimus		18/09	-	100	160	62.5
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(14/06)	-	100	120	83.3)
YTN, Suomen ammattivalmentajat SAVAL ry						
Elokuva- ja tv-tuotantoa koskeva työehtosopimus	2	18/02	21	573	4 500	12.7
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	2	(8/06)	19	244	4 000	6.1)
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry, Suomen Journalisti- liitto ry						
Elokvateattereita koskeva työehtosopimus		19/03	5	365	700	52.1
Palvelualojen työnantajat PALTA ry		(15/02)	5	494	650	76.0)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						

		Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Ravintolamusikkoja koskeva työehtosopimus						
Henkilöstöpalveluyritysten Liitto ry,		(12/11)	7	200	300	66.7)
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry						
Suomen Muusikkojen Liitto ry						
Avaintyöntajat AVAINTA ry:n ja						
Suomen Muusikkojen Liitto ry:n välinen tes	2	(8/04)	2	44	256	17.2)
Avaintyöntajat AVAINTA ry						
Suomen Muusikkojen liitto ry						
Näyttelijöiden teatterityöehtosopimus		17/11	52	1 036	1 153	89.9
Suomen Teatterit ry		(13/12)	50	1 281	1 373	93.3)
Suomen Näyttelijäliitto ry						
Teatterialan työehtosopimus		18/12	54	1 813	2 480	73.1
Suomen Teatterit ry		(14/06)	50	1 804	2 556	70.6)
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry						
Tilapäisten teatterimusikkojen työehtosopimus		17/11	52	442	788	56.1
Suomen Teatterit ry		(14/06)	50	565	966	58.5)
Suomen Muusikkojen liitto ry						
Vakinaisten muusikkojen teatterityöehtosopimus	2	17/11	50	14	110	12.7
Suomen Teatterit ry	2	(14/06)	50	17	131	13.0)
Suomen Muusikkojen Liitto ry						
Huvi-, teema- ja elämyspuistoja koskeva tes		18/04	28	950	-	-
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry		(14/03)	15	85	130	65.3)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Tanssinopettajien työehtosopimus		18/05	92	498	800	62.3
Suomen Tanssioppilaitosten Liitto ry, PALTA ry		(13/09)	70	650	800	81.3)
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry						
Ohjelmopalvelualan työehtosopimus		18/03	56	398	700	56.9
Matkailu- ja Ravintolapalvelut ry	3	(12/12)	42	193	350	55.1)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Museoiden työehtosopimus		18/06	24	404	678	59.6
Palvelualojen työntajat PALTA ry	3	(12/07)	21	391	676	57.8)
Akavan Erityisalat ry						
Golf-alan työehtosopimus		18/09	81	998	1 458	68.4
Palvelualojen työntajat PALTA ry		(12/12)	84	1 120	1 350	83.0)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Hiihtokeskusalan työehtosopimus		16/12	32	729	1 000	72.9
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry		(12/12)	39	770	1 000	77.0)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						
Bingotyöntekijöitä koskeva työehtosopimus		19/01	7	39	50	78.0
Palvelualojen työntajat PALTA ry		(14/03)	15	94	110	85.5)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry						

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Tekstiilihuoltoalan työehtosopimus	18/02	45	1 500	1 753	85.6
Yhteinen Toimialaliitto ry, Tekstiilihuoltoliitto ry	(15/01	72	1 600	1 730	92.5)
Teollisuusliitto ry					
Tekstiilihuoltoalan toimihenkilöiden työehtosopimus					
Kulutustavararyhmä ry, Yleinen Teollisuusliitto ry	(12/12	1	433	750	57.7)
Ammattiliitto PRO ry					
Hiusalan työehtosopimus	17/08	320	1 172	2 672	43.9
Suomen Hiusyrittäjät ry	(14/04	1 163	2 200	2 873	76.6)
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry					
Kristillisiä järjestöjä koskeva työehtosopimus	18/01	29	1 289	2 500	51.6
Palvelualojen työnantajat PALTA ry					
Kirkon akateemiset AKI ry, Kirkon alat ry					
Yhteensä 2017/2018			17 992	28 502	63.1
Yhteensä 2013/2014			17 971	27 421	65.5

5.13 Alkutuotanto

Alkutuotannossa, johon sisältyvät tässä myös turvetuotanto ja malmikaivokset, on yleissitovuusratkaisujen perusteella 36 000 palkansaajaa ja heistä 28 000 työskentelee järjestäytyneen työnantajan palveluksessa. Laskelmien mukaan palkansaajien määrä alalla on lisääntynyt 1 000:lla ja järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien määrä on kohonnut 3 500:lla. Näin työehtosopimusten kattavuus on kohonnut 70 %:sta 77.9 %:iin.

Alkutuotanto ei sisälly palkkatilastointeihin. Yritysrekisterin mukaan alalla on palkansaajia 28 800. Tilastointiperusteet voivat alalla olla hyvinkin erilaiset kausivaihtelujen takia, mikä selittänee eroa yleissitovuusratkaisujen laskelmiin ainakin osittain. Vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä on työssä 26.8 % palkansaajista. Luvut eivät sisällä yrittäjiä.

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Maaseutuelinkeinojen työehtosopimus	18/06	890	6 407	1 1063	57.9
Maaseudun Työnantajaliitto ry	(14/05)	853	4 928	1 0000	49.3)
Teollisuusliitto ry					
Neuvonta-alan runkosopimus	18/05	83	1 473	1 670	88.2
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/02)	92	1 750	1 950	89.7)
Agronomiliitto ry, Jyty ry, Pardia ry, JHL ry					
Viher- ja ympäristörakennusalan työehtosopimus	18/11	146	2 095	2 500	83.8
Maaseudun Työnantajaliitto ry	3 (14/12)	150	1 783	2 000	89.2)
Teollisuusliitto ry					
Puutarha-alan työehtosopimus	18/03	274	3 964	4 221	93.9
Maaseudun Työnantajaliitto ry	(13/12)	290	3 555	5 267	67.5)
Teollisuusliitto ry					
Seminologien ja keinosiemennysasemien tes	18/05	4	317	317	100.0
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/02)	4	484	500	96.8)
Maataloustoimihenkilöjärjestöjen liitto ry					
Metsäalan työehtosopimus	18/03	109	1 903	3 000	63.4
Maas. Ta.liitto, Metsähallitus, Metsäteollisuus, Yksityismetsäta-louden Työnantajat ry	(14/04)	113	2 761	3 500	78.9)
Teollisuusliitto ry					
Metsäalan toimihenkilöitä koskeva työehtosopimus	18/03	13	1 300	1 500	86.7
Metsäteollisuus ry	(14/05)	15	1 400	1 550	90.3)
METO ry - Metsäalan asiantuntijat ry					
Metsäkonealan työehtosopimus	18/03	1395	5 000	5 250	95.2
Koneyrittäjien liitto ry	(14/03)	1468	3 200	4 500	71.1)
Teollisuusliitto ry					
Metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöitä koskeva työ- ehtosopimus	18/12	93	1 106	1 120	98.8
Yksityismetsätalouden Työnantajat ry	(13/12)	103	1 081	1 091	99.2)
Metsäalan Asiantuntijat METO ry					
Taimitarha-alan työehtosopimus	18/02	6	395	475	83.2
Yksityismetsätalouden Työnantajat ry	(14/10)	7	805	975	82.6)
Teollisuusliitto ry					
Metsätaimitarhojen työehtosopimus	P 16/12	4	25	30	83.3
Palvelualojen työnantajat PALTA ry	(14/11)	4	50	50	100.0)
METO-Metsäalan Asiantuntijat ry					
Turvetuotantoalan työehtosopimus	18/12	237	1 563	1 880	83.1
Koneyrittäjien liitto ry	(13/11)	273	1 105	1 675	66.0)
Teollisuusliitto ry					

TYÖEHTOSOPIMUSTEN KATTAVUUS VUOSINA 2017/2018

	Tietojen ajan- kohta	Järjest. yrityksiä	Järjest. palkans.	Sop.alan palkans.	Katta- vuus %
Turkistuotantoalan työehtosopimus	18/06	50	930	1 172	79.4
Maaseudun Työnantajaliitto	(12/06	56	596	954	62.5)
Teollisuusliitto ry					
Malmikaivosten työehtosopimus	18/06	17	1 558	1 800	86,6
Teknologiäteollisuus ry	(13/12	15	1 100	1 100	100.0)
Metallityöväen Liitto ry					
Yhteensä 2017/2018			28 036	35 988	77.9
Yhteensä 2013/2014			24 548	35 062	70.0

6 Työehtosopimusten kattavuus, yleissitovuus ja sopimusten piiriin kuuluvien osuus

Taulukko 2 Työehtosopimusten kattavuus yleissitovuusratkaisujen ja palkkarakennetilaston perusteella toimialoittain vuonna 2017 yksityisellä sektorilla

	Työehtosopimusratkaisut			Palkkarakennetilasto			
	palkan- saajia järj. yritt.	palkan- saajat	katta- vuus %	palkan- saajia järj. yritt.	palkan- saajat	katta- vuus %	palkan- saajia vähintään 30 hengen yritt. %
Teollisuus	247 579	2 96 535	83,5	231 847	29 9124	77,5	80,8
Elintarviketeollisuus	22 467	32 591	68,9	26 753	32 748	81,7	82,2
Mekaaninen metsäteollisuus, puusepänteollisuus	15 364	18 314	83,9	10 371	23 180	44,7	73,6
Paperi- ja puumassateollisuus	17 164	19 375	88,6	17 867	19 517	91,5	96,3
Paino- ja kustannustoiminta	14 900	18 805	79,2	16 237	17 258	94,1	74,2
Tekstiiliteollisuus	3 150	3 850	81,8	3 364	4 333	77,6	59,8
Kenkä- ja nahkateollisuus	621	838	74,1	1 041	1 065	97,7	80,4
Kemianteollisuus	25 823	36 710	70,3	26 390	29 667	89,0	88,4
Rakennustuoteteollisuus	10 852	11 773	92,2	12 301	11 669	105,4	85,2
Teknologisteollisuus	137 238	154 279	89,0	117 523	159 687	73,6	79,2
Energia-ala	13 372	13 600	98,3	12 679	20 909	60,6	73,2
Rakennusala	63 658	84 661	75,2	60 920	154 200	39,5	47,1
Maa- ja vesirakentaminen	14 434	17 100	84,4	13 917	16 994	81,9	80,5
Talonrakennus	49 224	67 561	72,9	47 003	137 206	34,3	43,0
Kauppa	123 807	206 366	60,0	154 667	222 613	69,5	60,0
Autokauppa ja huolto	20 470	31 015	66,0	14 346	34 547	41,5	56,2
Kauppa	103 337	175 351	58,9	140 321	188 066	74,6	60,7

	Työehtosopimusratkaisut			Palkkarakennetilasto			
	palkan- saajia järj. yrit.	palkan- saajat	katta- vuus %	palkan- saajia järj. yrit.	palkan- saajat	katta- vuus %	palkan- saajia vähintään 30 hengen yrit. %
Majoitus- ja ravitsemistoi- minta	61 000	62 208	98,1	45 229	55 171	82,0	44,7
Liikenne	52 572	81 761	64,3	43 829	96 927	45,2	62,3
Rautatieliikenne	4928	5 245	94,0	4 483	4 407	101,7	99,9
Muu liikenne, varastointi, rahtaus	47 644	76 516	62,3	39 346	92 520	42,5	60,5
Posti ja tele	37 079	42 930	86,4	23 378	28 995	80,6	93,6
Postin toiminta	21 954	23 900	91,9	14 135	18 225	77,6	95,5
Teleliikenne	15 125	19 030	79,5	9 337	10 770	86,7	90,5
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	35 100	37 751	93,0	39 446	40 580	97,2	82,9
Kiinteistö-, tutkimus-, liike- elämän palvelut	151 735	238 823	63,5	132 821	292 614	45,4	65,3
Tietotekniikan palveluala	27 000	47 018	57,4	26 487	57 093	46,4	70,1
Muut liike-elämän palvelut	124 735	191 805	65,0	106 334	235 521	45,1	64,2
Koulutus	62 278	65 753	94,7	48 911	6 923	706,5	50,7
Terveystieteiden- ja sosiaali- palvelut	83 044	89 884	92,4	70 005	67 619	103,5	69,9
Muut yhteiskunnalliset ja hen- kilökoht. palvelut	17 992	28 502	63,1	19 177	29 804	64,3	43,7
Alkutuotanto	28 036	35 988	77,9	3 188	28 764	11,1	26,8
	163 314	184 139	88,7				
Yhteensä (ei sisällä alkutuotantoa)	949 216	1 248 774	76,0	882 909	1 315 479	67,1	65,7
Yhteensä	977 252	1 284 762	76,1		1 344 243		64,8

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnan käsittelemien vuonna 2018 voimassaolevien työehtosopimusten piirissä oli kaikkiaan 977 252 järjestäytyneen työnantajan palveluksessa olevaa palkansaajaa. Luku kuvastaa normaalisitovien työehtosopimusten piiriin kuuluvien määrää ja mukana ovat myös yleissitovuutta vailla olevien, normaalisitovien, sopimusten luvut. Kaikkiaan sopimusaloilla oli vahvistamislautakunnan laskelmien mukaan 1 284 762 palkansaajaa ja tämän mukaan työehtosopimusten kattavuus, järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuus kaikista tarkistettujen työehtosopimusten sopimusalojen palkansaajista, oli 76.1 % kaudella 2017/2018. Vuosina 2013/2014 vastaava osuus oli 73.8 %. Tuolloin järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa oli 958 400 ja sopimusaloilla

kaikkiaan 1 297 800 palkansaajaa. Palkansaajien määrä on vähentynyt vuodesta 2014 13 100. Kun taas järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien määrä on lisääntynyt 18 800.

Tässä kattavuus on laskettu osuutena työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamislautakunnan muistioissa ilmoitetusta sopimusalojen palkansaajien kokonaismäärästä. Palkansaajien kokonaismäärän kehitys ei vastaa yleistä palkansaajien määrän kehitystä ja eron syitä pohditaan myöhemmin.

Työehtosopimusten kattavuus ei kaudella 2017/2018 alita 50 prosenttia millään taulukossa kuvatulla toimialalla. Alimmillaan n. 60 prosentissa se on kaupassa, kiinteistö-, tutkimus- ja liike-elämän palveluissa, liikenteessä ja alalla muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut. Kaikilla näillä aloilla palkansaajia on suhteellisesti keskimääräistä enemmän alle 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä, mikä näkyy taulukon oikeanpuolimmaisesta sarakkeesta. Muissa yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa palveluissa isoimpien yritysten palveluksessa on 44 %, liikenteessä 60 % ja kaupassa 61 %. Kaikkien alojen keskiarvo on 66 %. Tämä yritysrekisteristä laskettu keskiarvo oli vuonna 2014 64 %. EK:n jäsenenä on pääasiallisesti vähintään 30 hengen yrityksiä, ja ne ovat verraten hyvin järjestäytyneitä. Teollisuudessa vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä toimii 80.8 % palkansaajista ja myös työehtosopimusten kattavuus on alalla korkea, 83.5 %.

Taulukossa 2 esitetään myös palkkarakennetilastosta saadut EK:n jäsenyritysten palveluksessa olleiden palkansaajien lukumäärät ja yritysrekisteriin pohjaavat alan kaikkien yritysten palkansaajien määrät vuodelta 2017. EK:n jäsenyritysten palveluksessa oli kaikkiaan 882 900 palkansaajaa ja yritysrekisterin mukaan yritysten palveluksessa oli palkansaajia kaikkiaan 1 315 500, kun alkutuotanto jätetään tarkastelusta pois. Tämän mukaan kattavuus on 67.1 %, mikä on vähemmän kuin yleissitovuusratkaisujen perusteella laskettu vastaava kattavuus, 76 %. Tilastoinnissa on kuitenkin huomattavia eroja ja aineistoissa joidenkin alojen luvut poikkeavat suuresti toisistaan. Yliopistot (n. 32 000 palkansaajaa vuonna 2017) eivät ole mukana yritysrekisteriaineistossa. Kun ne huomioidaan palkansaajien yksityissektorin kokonaismäärässä, yritysrekisterissä palkansaajien määrä on kaikkiaan 1 347 500 ja ero työehtosopimusaineistoon on 98 700. Vastaavasti yliopistot huomioiden järjestäytyneissä yrityksissä palkansaajia on työehtosopimusaineistossa 34 300 enemmän kuin palkkarakennetilastossa.

Tarkasteltavien tilastojen erot ovat usein suuret aloilla, joilla on paljon osa-aikaisia ja lyhytaikaisia työsuhteita. Näitä ovat liikenteen, rahtauksen ja varastoinnin toimiala rautatieliikenne pois lukien, kauppa, rakentaminen sekä kiinteistö-, tutkimus- ja muut liike-elämän palvelut. Työssäkäyntitilastossa ovat mukana myös osa-aikaiset. Yritysrekisterissä osa-aikaiset on yhdistetty kokoaikaisiksi työllisiksi ja yksityisen sektorin palkkailmoitusaineistossa mukana ovat osa-aikaisuuksien lisäksi joskus myös tilapäiset työsuhteet erillisinä. Yleissitovuusratkaisujen laskelmissa työssäkäyntitilaston tietoja yleensä tarkennetaan työehtosopimuskohtaisesti ja pyritään karsimaan mahdolliset työsuhteiden päällekkäisyydet mm. muuttamalla osa-aikaisuudet ja lyhytaikaiset työsuhteet henkilötyövuosiksi.

Lisäksi lautakunnan laskelmiin voi sisältyä tilastoista poikkeavia sopimusalatäsmennyksiä. Poikkeamia aiheuttaa myös vuokratyöntekijöiden luokittelu. Heitä arvioidaan olevan n. 41 000 vuonna 2017 ja heistä puolet jää vahvistamislautakunnan laskelmista pois, koska heidän toimialansa on epäselvä. Tämä alentaa mm. rakentamisen toimialan palkansaajien määrää työehtosopimusratkaisuissa.

Palkansaajien lukumäärät ja kattavuusprosentit poikkeavat aineistojen välillä myös aloilla, joilla julkisen sektorin osuus on ollut vähentymässä. Näitä ovat terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä koulutus. Varsinkin terveydenhuollossa on tapahtunut toimintojen ulkoistamista ja yksityistämistä ja alat ovat kokeneet suuria muutoksia. Eroihin vaikuttanee myös se, että näillä aloilla toimii paljon yleishyödyllisiä yhteisöjä ja kolmannen sektorin toimijoita, joiden asema julkisen ja yksityisen sektorin välillä on täsmentymätön ja siten ne voivat aiheuttaa tilastoinnin ristiriitaisuuksia. Koulutuksen luvuissa näkyy erilainen yliopiston tilastoinneissa poikkeava luokitus.

Paikoittain suurista eroista huolimatta voinee sanoa, että palkkarakennetilastoihin pohjaava aineisto tukee yleissitovuusratkaisuista kerätyn tutkimuksen keskeisen aineiston tuloksia.

Yleissitovuuden vahvistamislautakunnan työehtosopimuksittaiset laskelmat ovat tässä tutkimuksessa käytetyistä aineistoista käyttökelpoisin lähde tarkasteltaessa normaalisitovuuden ja yleissitovuuden kehitystä. Seuraavassa esitetään kehitys vuosien 2014 ja 2017 välillä. Yliopiston luvut on poistettu luvuista. Taulukossa säilytetään vahvistamislautakunnan laskelmat alkuperäisinä eikä muutoksia niihin ole tehty.

Keskeiset työehtosopimuksia koskevat vahvistamislautakunnan muistioihin perustuvat lukumäärätiedot esitetään taulukossa 3.

Taulukko 3. Yleissitovuuden ja normaalisitovuuden piirissä olevat palkansaajat vuosina 2014 ja 2017 työehtosopimusratkaisujen mukaan

	2014	2017
Ys. sopimus, järjestäytynyt yritys	887 654	904 964
Ys. sopimus, järjestäytymätön yritys	305 784	269 311
Yleissitova sopimus yhteensä	1 193 438	1 174 275
Ei ys. sopimus, järjestäytynyt yritys	35 083	40 288
Ei ys. sopimus, järjestäytymätön yritys	33 618	38 199
Ei yleissitova sopimus yhteensä	68 701	78 487
Järjestäytyneissä yrityksissä yhteensä	922 737	945 252
Järjestäytymättömissä yhteensä	339 402	307 510
Palkansaajia yhteensä	1 262 139	1 252 762
Yksityissektorin työehtosopimusten piirissä olevat palkansaajat	1 228 521	1 214 563

Normaalisitovuuden piirissä ovat järjestäytyneiden yritysten palkansaajat, joita oli kaikkiaan 922 737 vuonna 2014 ja 945 252 vuonna 2017.

Yleissitovuuden perusteella työehtosopimusten piiriin tuli vuonna 2014 305 784 ja vuonna 2017 269 311 palkansaajaa.

Yleissitovan sopimuksen piirissä oli vuonna 2014 kaikkiaan 1 193 438 ja vuonna 2017 1 174 275 palkansaajaa.

Työehtosopimusten vaikutusalueella ovat järjestäytyneiden yritysten palkansaajien lisäksi myös yleissitovuuden takia sopimusten piiriin kuuluvat. Vuonna 2014 työehtosopimusten piirissä oli kaikkiaan 1 228 521 ja vuonna 2017 1 214 563 palkansaajaa.

Taulukossa 4 esitetään keskeisiä tunnuslukuja, joissa edellä saadut lukumäärät suhteutetaan työssäkäyntitilaston yksityisen sektorin palkansaajien määriin. Edelleen yliopistot puuttuvat laskelmista.

Taulukko 4. Työehtosopimusten kattavuus, yleissitovuus ja työehtosopimusten piirissä olevien osuus % yksityisen sektorin palkansaajista vuosina 2014 ja 2017.

	2014 %	2017 %
Kattavuus, normaalisitovuus	66,2	65,2
Yleissitovuus	21,9	18,6
Sopimusten piirissä	88,1	83,8
Palkansaajia	1 394 117	1 449 192

Työehtosopimusten piiriin kuuluvien osuus on taulukon 4 mukaan laskenut yksityisellä sektorilla 4.3 prosenttiyksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2017. Vuonna 2014 osuus oli 88.1 % ja vuonna 2017 83.8 %. Järjestäytyneissä yrityksissä oli vuonna 2014 yksityisen sektorin palkansaajista 66.2 % ja 65.2 % vuonna 2017. Kattavuus on siis laskenut yhden prosenttiyksikön vuodesta 2014 vuoteen 2017, kun osuus lasketaan työssäkäyntitilaston luvuista.

Edellä olevat laskelmat eivät ole täysin tarkat. Vahvistamislautakunnan muistioiden työnantajajärjestöiltä saamien palkansaajatietojen ajankohta on joidenkin sopimusten osalta aikaisempi kuin työssäkäyntitilastoista käytetty vuosi 2017. Tämän tutkimuksen tarkastelujakson 2014–2017 osalla tämä ero korostuu, koska palkansaajien kokonaismäärä on kasvanut huomattavasti. Yksityissektorilla on vuonna 2017 työssäkäyntitilaston mukaan 55 000 palkansaajaa enemmän kuin vuonna 2014.

Suuri merkitys on myös sillä, että osa-aikaisuus ja lyhytaikaiset työsuhteet on laskettu tilastoissa eri tavoin. Työssäkäyntitilastossa osa-aikainen käsitellään yhtenä palkansaajana, kun taas lautakunnan muistioissa joillakin paljon epätyypillisiä työsuhteita sisältävillä sopimusaloilla osa-aikaiset ja lyhytaikaiset työsuhteet muutetaan koko-aikaisiksi palkansaajiksi tai henkilötyövuosiksi, mikä pienentää palkansaajien lukumäärää. Tällä perusteella voi sanoa, että todelliset kattavuusluvut ovat suurempia kuin edellä esitetyt.

Vuosien 2014 ja 2017 aineistot ja laskelmat on kuitenkin koottu samoin perustein ja vahvistamislautakunnan muistioiden yhdenmukaisuus ajankohtien välillä on tarkistettu. Vuodet ovat siten verrannollisia keskenään. Yhdenmukaisuutta lisää vielä se, että tarkasteltavat työehtosopimukset ovat pysyneet liki samoina.

Taulukko 5. Työehtosopimusten piiriin kuuluvat palkansaajat vuosina 2014 ja 2017.

	2014			2017		
	Palkan- saajat	Työehtosopimusten piirissä		Palkan- saajat	Työehtosopimusten piirissä	
	N	N	%	N	N	%
Valtio	133 929	133 929	100,0	122 323	122 323	100,0
Kunta	527 034	527 034	100,0	521 451	521 451	100,0
Valtioonemistöinen Oy	61 942			56 004		
Yksityinen sektori	1 332 175			1 393 188		
Tutkimuksessa mukana	1 394 117	1 228 521	88,1	1 449 192	1 214 563	83,8
Yhteensä	2 055 080	1 889 484	91,9	2 092 966	1 858 337	88,8

Taulukossa 5 on laskettu työehtosopimusten piiriin kuuluvien palkansaajien osuus vuosina 2014 ja 2017 työssäkäyntitilaston palkansaajien määrästä. Valtion ja kunnan palveluksessa olevien katsotaan kuuluvan työehtosopimusten piiriin ja valtioonemistöiset osakeyhtiöt kuuluvat yksityiselle sektorille. Työehtosopimusten piiriin kuuluvien osuus yksityisen sektorin palkansaajista oli vuonna 2014 88,1 % ja vuonna 2017 83,8 %. Kaikkiaan yksityisen sektorin työehtosopimusten ja julkisen alan sopimusten piiriin kuului vuonna 2014 91,9 % ja 2017 88,8 % palkansaajista.

Edellä olevat luvut kuvaavat varsinaisten työehtosopimusten piiriin kuuluvien määriä ja osuuksia. Tässä tarkastellut sopimukset ovat työnantaja ja palkansaajaliittojen välisiä. Palkansaajaliitot solmivat myös melko runsaasti työehtoja koskevia sopimuksia, joissa työnantajaosapuolena ovat yksittäiset yritykset. Näitä sopimuksia vahvistamislautakunta ei käsittele. Nämä paikalliset sopimukset eivät voi olla yleissitovia, koska yleissitovuuden edellytyksenä on sopimuksen valtakunnallisuus. Paikalliset sopimukset jäävät vahvistamislautakunnan muistioissa työehtosopimusten piiriin kuuluvien ulkopuolelle, vaikka niitä voinee pitää myös yleissitovuuden piiriin kuuluvina varsinkin, jos ne on solmittu aloilla, joilla palkansaajaliitolla on voimassa oleva yleissitova työehtosopimus. Vahvistamislautakunnan muistioita näistä sopimuksista ei ole ja talokohtaisten sopimusten piiriin kuuluvien palkansaajien määrät jäävät pois edellä olevista taulukoista.

Taulukoista ovat pois myös palkansaajat, jotka ovat yksityishenkilön palveluksessa. Alan yleissitova työehtosopimus koskee myös näitä työsuhteita ja sillä perusteella ne pitäisi laskea mukaan taulukoihin. Tällaisia palkansaajia on varsinkin sosiaalialalla

avohoidossa ja kiinteistöhoitoalalla. Heitä on vahvistamislautakunnan selvitysten mukaan kaikkiaan noin 17 000, joista noin 6 000 on järjestäytyneen työnantajan palveluksessa.

7 Työmarkkinoiden kehitysnäkymiä

Järjestäytyneen työnantajan palveluksessa olevien osuuden mukainen kattavuus on vuosien 2014 ja 2017 välillä työehtosopimusten vahvistamislautakunnan laskelmien mukaan kasvanut 2.3 prosenttiyksikköä, vaikka se onkin työssäkäyntitilastoon verrattuna laskenut 1 prosenttiyksikön. Eroa selittävät osin tilastointierot ja käytettyjen tilastojen eriaikaisuus, mikä työllisyyden lisääntyessä nostaa palkansaajien kokonaismäärää työssäkäyntitilastossa ja sitä kautta alentaa kattavuuslukuja. Voinee todeta, että työehtosopimusten kattavuus on laskenut, mutta ei kuitenkaan kovin merkittävästi.

Eniten kattavuus on työehtosopimusratkaisujen mukaan kohonnut sosiaali- ja terveyspalveluissa, rakentamisessa, mekaanisessa metsäteollisuudessa ja rakennustuoteteollisuudessa. Sosiaali- ja terveysalaa lukuun ottamatta näille on yhteistä se, että palkansaajien määrä on vahvistamislautakunnan laskelmien mukaan alentunut. Sosiaali- ja terveyspalveluissa taas järjestäytyneen työnantajan palveluksessa on osin luokitusmuutoksista johtuen yli 23000 palkansaajaa enemmän kuin edellisessä tutkimuksessa. Ala on kuitenkin myös työssäkäyntitilaston mukaan kasvanut. Rakentamisen osalla kehitysluvut ovat ristiriitaiset. Kattavuus on laskenut suurista toimialoista eniten paperi- ja puumassateollisuudessa ja elintarviketeollisuudessa. Molemmissa järjestäytyneen työnantajan palveluksessa olevien palkansaajien määrä on laskenut noin 10 % ja alan palkansaajamäärä on pysynyt liki ennallaan. Järjestäytyneen työnantajan palveluksessa paperi- ja puumassateollisuudessa on 87 % ja elintarviketeollisuudessa 69 % palkansaajista vuonna 2017. Muilla aloilla muutokset ovat pieniä.

Työnantajien ja palkansaajien järjestöillä on työehdoista sopimisen lisäksi monia muita yhteiskunnallisesti keskeisiä tehtäviä. Niiden merkitystä korostaa se, että molempien osalla järjestäytyminen on huomattavan suurta. Edellä on todettu, että yksityisellä sektorilla järjestäytyneiden yritysten palveluksessa on vähintään 65.2 %

palkansaajista vuonna 2017. Toisaalta taas palkansaajien järjestäytymisaste on sekin edelleen melko korkea, 59.4 % vuonna 2017 (Ahtiainen 2018). Palkansaajien järjestäytyminen on jo pitkään ollut hitaassa laskussa, mutta pysynyt kuitenkin kansainvälisesti korkealla tasolla.

Sekä työnantajien että palkansaajien järjestäytyminen on suurinta aloilla, joilla suurten yritysten osuus on korkea. Tämä näkyy taulukossa 2 korkeana järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien osuutena silloin, kun alalla on suhteellisesti paljon vähintään 30 palkansaajaa työllistäviä yrityksiä. Näin on mm. teollisuudessa ja rahoitus- ja vakuutustoiminnassa, mutta myös aiemmin valtion monopolina toimineilla aloilla kuten rautatieliikenteessä ja postitoiminnassa. Näillä samoilla aloilla myös palkansaajien järjestäytymisaste on korkea, pankki- ja vakuutustoiminnassakin korkeampi kuin yksityisissä palveluissa keskimäärin. Toisaalta taas työnantajien järjestäytyminen on suhteellisen vähäistä aloilla, joilla on paljon pieniä yrityksiä. Näitä ovat mm. kauppa ja rakennusala. Aloilla toimii lisäksi runsaasti osa-aikaista tai tilapäistä työvoimaa, joilla järjestäytyminen on keskimääräistä vähäisempää.

Otollisimpia työnantajien ja palkansaajien suhteiden keskitetylle hoidolle ja sen myötä osapuolten järjestäytymiselle ovat suuret yksiköt. EK:n jäsenyritysten palkansaajista valtaosa toimii vähintään 30 henkilöä työllistävissä yrityksissä ja niiden toimialaliitot ovat mukana työehtosopimuksissa. Palkansaajaliitoilla on puolestaan parhaat mahdollisuudet organisoitua suurissa yrityksissä. Vuoden 2007 yhteistointalaki ja sen tuomat neuvotteluelvoitteet ovat myös osoitus siitä, että työelämän suhteita säädellään eniten suurimmissa yrityksissä. Laki ulotettiin tuolloin koskemaan vähintään 20 hengen yrityksiä.

Yritysrekisteritilastojen mukaan vähintään 30 hengen yritysten osuus kaikista palkansaajista on kasvanut hieman vuosien 2014 ja 2017 välillä. Vuonna 2014 osuus oli 64.6 % ja vuonna 2017 64.8 %. Vähän muutoksia kokeneilla toimialoilla muutos on erittäin vähäistä, 0-2 % ylös- tai alaspäin. Terveys- ja sosiaalitoimessa osuus on kasvanut 8 ja koulutuksessa 5 prosenttiyksikköä. Niissä yksityistyminen ja epäyhtenäisen luokittelu haittaavat kuitenkin kehityksen seurantaa. Liikenteessä ja rakentamisessa nousua on 4 prosenttiyksikköä ja liike-elämän palveluissa 3 prosenttiyksikköä. Teollisuudessa pienten yritysten osuus on puolestaan kasvanut 1 prosenttiyksikön.

Työehtosopimuslautakunnan päätösten perustaksi laaditut muistiot sisältävät työnantajaliiton ilmoittamat sopimuslalla toimivien jäsenyritysten palkansaajien

määrän lisäksi myös jäsenyritysten määrän. Toimialojen pääsopimusten kehityksen osalta voi todeta, että useilla toimialoilla jäsenyritysten määrä on kasvanut vuodesta 2014. Kaupan ja teknologiateollisuuden osalla lukuja ei ole käytössä. Kuitenkin muutoin teollisuudessa yritysten määrä on noussut. Jäsenyritysten määrä on lisääntynyt myös sosiaalipalveluissa, rakentamisessa ja matkailu- ja ravintola-alalla. Maaliikenteessä, koulutuksessa ja terveystalvissa lukumäärä on liki ennallaan. Lukumäärä on suurimmista aloista laskenut vain rahoitus- ja vakuutustoiminnassa. Liike-elämän palvelut ja muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut sisältävät useita erilaisia toimintoja ja aloilla on paljon pieniä yrityksiä eikä sopimusalojen jäsenyritysten määriä voi luotettavasti laskea. Teollisuudessa vähintään 30 henkilöä työllistävien yritysten palkansaajien määrän osuus kaikista alan palkansaajista on alentunut, tosin vain prosenttiyksikön. Muilla tarkastelluilla aloilla yritysten määrän lisäys ei näytä olevan yhteydessä suurten yritysten henkilöstöosuuteen.

Julkiset palvelut ovat monella toimialalla keskittyneet paljolti suuriin yksiköihin ja niissä järjestäytyminen on ollut korkealla tasolla. Postin toiminnan ja rautatieliikenteen sekä monien muiden valtion ja kuntien suurten laitosten siirtyminen yksityiselle sektorille toi mukanaan sekä työntajien että palkansaajien osalta lähes täysin järjestäytyneitä yksiköitä. Kaikkiaan tämä kehitys on vaikuttanut yksityisellä sektorilla hieman sekä työntajien että palkansaajien järjestäytymistä nostavasti. Työehtosopimusten osalla se hidastaa nyt kattavuuden laskua yksityisellä sektorilla ja palkansaajien osalla yksityisen sektorin järjestäytymisasteen laskua. Yksityistymistä on tapahtunut runsaimmin koulutuksessa ja terveys- ja sosiaalialalla, jotka kuuluvat vielä tällä hetkellä suurelta osin julkiselle sektorille. Näillä aloilla palkansaajien järjestäytyminen on ollut korkealla tasolla. Ei ole kuitenkaan varmaa, millaiseksi järjestäytyminen niillä kehittyy. Ainakin näiden alojen työntajataho näyttäisi työehtosopimusten perusteella järjestäytyvän herkästi työntajaliittoon. Paljon riippunee kuitenkin edelleen siitä, mitä toimintoja ja millaisia yksiköitä jatkossa yksityistetään ja minkälaiseksi yritys rakenne näiden siirtyvien alojen ja yksiköiden osalta muodostuu.

Työmarkkinasopimuksissa esiintyy neljä tasoa, joissa työmarkkinajärjestöt ovat mukana. Ensiksi tulopoliittinen kokonaisratkaisu, jossa osapuolina ovat työntajien ja palkansaajien keskusjärjestöt ja valtio. Toinen taso on keskitetty työmarkkinaratkaisu, jossa työehtosopimusten yleislinjoista sovitaan työmarkkinaosapuolten keskusjärjestöjen kesken. Kolmas taso on liittokohtaiset sopimukset. Tällä tasolla työntajaja- ja palkansaajaliitot neuvottelevat sopimusten ehdoista sopimusaloittain.

Lopuksi vielä paikallinen sopiminen, jossa sopimukset solmitaan yritysten ja palkansaajaliittojen edustajien välillä. Suomessa on esiintynyt näitä kaikkia ja tiukkoina taloudellisina aikoina näytetään pyrkivän tai ainakin ajautuvan mahdollisimman yleisiin ratkaisuihin. Tasojen painotuksista työmarkkinaosapuolet ovat ajoittain vahvasti eri mieltä. Työnantajataho haluaisi viedä sopimukset laajalti yritys- ja paikallisen sopimisen tasolle. Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa käydään liittokohtaisia sopimusaloittaisia neuvotteluja.

Taso, jolla työmarkkinaratkaisut tehdään vaikuttaa suuresti työehtosopimusten kohtaloon ja palkansaajakeskusjärjestöjen ja palkansaajaliittojen asemaan. Paikallinen sopiminen heikentäisi työehtosopimusten merkitystä ja työmarkkinaosapuolten keskeistä roolia niiden solmimisessa. Käsiteltävien tutkimusten perusteella voi todeta, että työmarkkinaosapuolet ovat pysyneet järjestäytyneinä, ja siltä osin edellytykset laajoihin sopimuksiin ovat olemassa.

Työttömyys saattaa olla yhteydessä työnantajien järjestäytymiseen ja työehtosopimusten kattavuuteen. Vuosien 2008 ja 2014 välillä palkansaajien määrä väheni yksityisellä sektorilla noin 120 000 ja julkinen sektori mukaan lukien työttömien määrä lisääntyi suunnilleen yhtä paljon. Tuolloin työehtosopimusten kattavuus kasvoi hie- man. Tässä tutkimuksessa tarkasteltujen ajankohtien, 2014 ja 2017, välillä palkan- saajien määrä yksityisellä sektorilla on kasvanut työssäkäyntitilaston mukaan 55 000 ja työttömyys on huomattavasti vähentynyt. Samalla työehtosopimusten kattavuus on laskenut. Tilastojen eriaikaisuus selittää eroista osan. Tulkintaa vaikeuttaa lisäksi se, ettei tiedetä, missä määrin työttömyys kohdistuu järjestäytymättömiin ja järjestäytyneisiin yrityksiin.

Suomessa palkansaajat ovat muuhun Eurooppaan verrattuna korkeasti järjestäyty- neitä. Ruotsissa ja Tanskassa liittojen jäsenenä on ETUI:n tilastojen mukaan n. 70 % palkansaajista, mikä on enemmän kuin Suomessa vuonna 2017 (59.4 %). Kyprok- sella, Norjassa ja Belgiassa osuus on noin puolet. Valtaosassa Euroopan maista jär- jestäytyneitä on alle 30 % (ETUI 2019). Monissa maissa julkinen sektori on Suomen tavoin järjestäytynein ja yksityistäminen on kohottanut järjestäytymistä yksityisellä sektorilla.

Työehtosopimusten osalla Suomessakin aiemmin noudatettu koordinoitu järjes- telmä, jossa valtakunnallisella keskitetyllä tasolla sovitaan mm. palkkojen minimi- taso, joka ohjaa alempien tasojen ja eri sektoreiden sopimuksia, on Suomen lisäksi

muissa Pohjoismaissa ja mm. Belgiassa, Hollannissa ja Espanjassa. Tällä hetkellä keskitettyjä sopimuksia Suomessa ei tehdä, mutta kuitenkin käytännössä näyttäisi pyrittävän siihen, että kilpailulle alttiit vientialat ohjaisivat palkkakehitystä. Tämän järjestelmän on katsottu sopivan pienten viennistä riippuvaisten maitten rahapolitiikan suhdanteita vakauttavan vaikutuksen korvaajaksi, koska sen avulla voidaan suhdannevaihteluissa tehokkaasti ohjata yleistä palkkakehitystä. Osassa maista keskitetystä ratkaisusta poikkeamista on helpotettu. Espanjassa on alettu sallia huonosti menestyvien yritysten poiketa yleisistä sopimuksista ja paikallisia poikkeamia sallitaan ainakin Ruotsissa ja Norjassa (Eurofound 2016).

Yleinen suuntaus on samanlainen kuin Suomessa. Palkansaajien järjestäytyminen ja työehtosopimusten kattavuus ovat hienoisessa laskussa. Yleensä työnantaja- ja palkansaajaliitot saavat solmia sopimukset keskenään. Järjestelmän epäonnistuminen saattaa kuitenkin pakottaa valtion osallistumaan ratkaisun tekoon. Saksassa pelko työehtosopimusten kattavuuden heikentymisestä johti minipalkkalakiin vuonna 2016. Toisaalta taas paikallisen sopimisen lisääntyminen ja sopimuksista poikkeamisen mahdollisuus lisää sopimusten noudattamisen valvonnan tarvetta.

LÄHTEET

- Ahtiainen, Lasse (2002): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2001. Työpoliittinen tutkimus no. 246. Työministeriö, Helsinki 2002.
- Ahtiainen, Lasse (2006): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2004. Työpoliittinen tutkimus no. 298. Työministeriö, Helsinki 2006.
- Ahtiainen, Lasse (2007): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2004. Työpoliittinen tutkimus no. 328. Työministeriö, Helsinki 2007.
- Ahtiainen, Lasse (2011): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2011.
- Ahtiainen, Lasse (2011): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 28/2011. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2011.
- Ahtiainen, Lasse (2016): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2016.
- Ahtiainen, Lasse (2016): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 11/2016. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2016.
- Ahtiainen, Lasse (2016): Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työelämä 2019:10. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2019.
- Traxler, Franz & Behrens, Martin (2002): Collective bargaining coverage and extension procedures. *European Journal of Industrial Relations* 4(2), 207-226, 2002.
- Visser, Jelle (2006): Union membership statistics in 24 countries. *Monthly Labor Review*, 1/2006.

Internet-sivustot

- AIAS 2015: <http://www.uva-aias.net/208>
- ETUI 2019: <http://https://www.etui.org/ReformsWatchEurofound> 2016:<http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/working-life-country-profiles>
- Visser 2016: <http://www.uva-aias.net/208>

Työehtosopimusten kattavuus vuosina 2017/2018

Työehtosopimusten kattavuudella tarkoitetaan järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien palkansaajien osuutta työehtosopimusten sopimusalan kaikista palkansaajista. Suomessa tämä osuus on tärkeä kriteeri yleissitovuuspäätöksissä. Mikäli osuus on vähintään noin puolet, sopimus todetaan yleissitovaksi, kaikkia sopimusalan työsuhteita koskevaksi.

Työehtosopimusten kattavuus yksityisellä sektorilla on kaikkiaan 65,2 %. Tämän verran yksityisellä sektorilla työskentelevistä palkansaajista toimi järjestäytyneiden yritysten palveluksessa vuonna 2017. Lukumääräisesti heitä oli kaikkiaan 945 252. Yleissitovuuden perusteella työehtosopimusten piiriin tuli lisäksi 269 311 palkansaajaa. Yksityisellä sektorilla työehtosopimusten piirissä oli 83,8 % palkansaajista. Kun julkinen sektori otetaan huomioon, kuului sopimusten piiriin 88,8 % palkansaajista.

Työehtosopimusten kattavuus vuosina 2017/2018 -tutkimuksen on laatinut tutkija *Lasse Ahtiainen*.

Verkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-474-7

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi